

Brussel, 3.10.2024
COM(2024) 385 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD,
HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN
DE REGIO'S**

over de uitvoering en de handhaving van het handelsbeleid van de EU

{SWD(2024) 386 final}

INHOUD

I.	INLEIDING	2
I.1	Samenvatting	2
I.2	Reikwijdte van het verslag.....	7
II.	TEN VOLLE GEBRUIKMAKEN VAN DE BILATERALE HANDELSONDEREENKOMSTEN VAN DE EU.....	8
II.1	Handel met preferentiële partners — belangrijkste ontwikkelingen in 2023	8
II.2	Bevordering van de uitvoering van de bilaterale handelsovereenkomsten van de EU	13
III.	KLEINE EN MIDDELGROTE ONDERNEMINGEN HELPEN WEGWIJS TE WORDEN IN DE WERELDHANDEL	22
IV.	BELEMMERINGEN AANPAKKEN EN OPLOSSINGEN VINDEN	26
IV.1	Stand van zaken en trends in 2023.....	26
IV.2	Bilaterale en multilaterale handhaving van handelsverbintenissen: geschillenbeslechting 32	
IV.3	Het centrale toegangspunt	34

I. Inleiding

I.1 Samenvatting¹

In dit verslag wordt extra onder de aandacht gebracht hoe **waardevol het sterke EU-netwerk van handelsovereenkomsten** is. Eind 2023 had de EU 42 preferentiële handelsovereenkomsten met 74 partners², goed voor 2,3 biljoen EUR of 45,8 % van de buitenlandse handel van de EU. De overeenkomsten blijven markten openen voor het EU-bedrijfsleven, met name voor de 680 000 exporterende kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), omdat zij hen helpen om toegang te krijgen tot groeimarkten en tegelijk stabiele en meer voorspelbare regels bieden.

De EU-handelsovereenkomsten bevorderen de welvaart en groei, omdat zij EU-ondernemingen helpen concurreren met de snelle opkomst van andere derde landen. Zo is het aandeel van de EU in de invoer van de zogenaamde *Asia4* (te weten de vrijhandelspartners Japan, Zuid-Korea, Vietnam en Singapore) tussen 2008 en 2022 stabiel gebleven op circa 9 %-10 %. Het aandeel van de EU in de invoer van niet-handelspartners in de regio is daarentegen gedaald van 9,6 % in 2008 tot 6,5 % in 2022. In de *landen bezuiden de Sahara* kon de EU haar aandeel van circa 20 % in de totale invoer van de EPO-partners (economische partnerschapsovereenkomst) gedurende de voorbije tien jaar (d.w.z. sinds de EPO's in werking zijn getreden) behouden. In de landen die geen partij zijn bij een EPO is het aandeel van de EU in de invoer daarentegen in dezelfde periode met 3 % afgenomen, waardoor de EU nu op de tweede plaats staat na China. In *Latijns-Amerika* verliest de EU al 25 jaar marktaandeel, maar de vrijhandelsovereenkomsten (VHO's) hebben die dalende trend duidelijk afgeremd. Het aandeel van de EU in de invoer van de vrijhandelspartners in de regio is gekrompen van 10 % tot 8 %, terwijl de krimp veel groter is (namelijk tussen 35 % en 18 %) bij de niet-handelspartners.

De vier meest moderne EU-handelsovereenkomsten (naast die met het Verenigd Koninkrijk³) die in 2023 waren gesloten (te weten die met Zuid-Korea, Canada, Japan en Vietnam), hebben de uitvoer van de EU jaar na jaar ondersteund, met tijdens hun looptijd een aanzienlijke groei op het gebied van goederen en diensten in het algemeen en hoge groeicijfers voor enkele van de belangrijkste uitvoersectoren:

¹Tenzij anders is aangegeven, zijn de gegevens in dit verslag gebaseerd op de eigen berekeningen van de Commissie/DG TRADE, op basis van Eurostat en Comtrade.

² Deze handelsovereenkomsten omvatten de 39 overeenkomsten die in het werkdokument van de diensten van de Commissie van 2024 zijn vermeld, alsmede de handelsovereenkomsten met Andorra, de Faeröer en San Marino. Zie kaart van alle EU-handelsovereenkomsten: https://circabc.europa.eu/rest/download/0e05d6f3_-64f5-4661-ae0c-ae0fb68094d19.

³ Zie voor meer details over de handels- en samenwerkingsovereenkomst EU-VK het derde uitvoeringsverslag, dat is bekendgemaakt op 21.3.2024 (COM(2024) 127 final); [EU-UK Trade and Cooperation Agreement annual report 2023 — European Commission \(europa.eu\)](#).

- De uitvoer van goederen uit de EU naar *Zuid-Korea* is met gemiddeld 7 % per jaar gestegen en met 127 % over de hele periode (2010-2023). De overeenkomst ondersteunt de uitvoer in topsectoren zoals voertuigen, waar de uitvoer uit de EU met 264 % toenam. De uitvoer van diensten uit de EU is tussen 2010 en 2022 met 200 % gegroeid.
- De uitvoer van goederen uit de EU naar *Canada* is met gemiddeld 7 % per jaar gestegen en met 64 % over de hele periode (2016-2023). De overeenkomst ondersteunt de uitvoer in topsectoren zoals luchtvaartuigen, waar de uitvoer uit de EU met meer dan 100 % toenam. De uitvoer van diensten uit de EU is tussen 2016 en 2022 met 62 % gegroeid.
- De uitvoer van goederen uit de EU naar *Japan* is met gemiddeld 2 % per jaar gestegen en met 11 % over de hele periode (2018-2023), terwijl de uitvoer van agrovoedingsproducten met 26 % groeide. De overeenkomst ondersteunt de uitvoer in topsectoren zoals elektrische machines, die een groei van 28 % heeft gekend. De uitvoer van diensten uit de EU is tussen 2018 en 2022 met 30 % gegroeid.
- De uitvoer van goederen uit de EU naar *Vietnam* is met gemiddeld 1 % per jaar gestegen en met 3 % over de hele periode (2019-2023), terwijl de uitvoer van agrovoedingsproducten met 17 % groeide. De overeenkomst ondersteunt de uitvoer in topsectoren zoals farmaceutische producten, waarin de uitvoer uit de EU met 48 % toenam. De uitvoer van diensten uit de EU is tussen 2019 en 2022 met 42 % gegroeid.

Handelsovereenkomsten kunnen slechts vruchten afwerpen wanneer de partnerlanden hun verbintenissen nakomen. Vier jaar geleden, bij het begin van de ambtsperiode van de Commissie von der Leyen, werd de nieuwe functie van **hoge ambtenaar voor handhaving van de handelsregels (Chief Trade Enforcement Officer, CTEO)**⁴ gecreëerd om ervoor te zorgen dat de doeltreffende uitvoering en handhaving van internationale handelsovereenkomsten centraal bleven staan in de inspanningen van de Commissie.

Het **centrale toegangspunt**, een éénloketsysteem waar punten van bezorgdheid over handel kunnen worden gemeld, heeft meer dan 130 externe klachten ontvangen sinds de lancering ervan in november 2020, waarvan 28 alleen al in 2023. Het is het centrale instrument geworden om nieuwe kwesties te identificeren, de nodige informatie te verzamelen en vervolgacties te waarborgen. In december 2023 publiceerde de Commissie herziene operationele richtsnoeren⁵ voor het centrale toegangspunt, samen met vereenvoudigde online klachtenformulieren en praktische aanwijzingen voor het invullen ervan.

⁴ Informatie over de rol van de CTEO is hier te vinden: https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/chief-trade-enforcement-officer_en.

⁵ Herziene operationele richtsnoeren voor het centrale toegangspunt: [operational_guidelines.pdf \(europa.eu\)](#).

Er zijn tastbare resultaten geboekt bij het **voorkomen of wegnemen van belemmeringen voor markttoegang**, omdat de Commissie de dialoog met de partnerlanden is blijven aangaan en zij aan zij heeft gewerkt met de lidstaten en de belanghebbenden in de EU. In 2023 waren **41 belemmeringen voor markttoegang in 28 landen** geheel of gedeeltelijk weggewerkt (zie voor meer details punt II.2 B):

- Er werd bijvoorbeeld vooruitgang geboekt bij **symbolische sanitaire en fytosanitaire (SPS) kwesties**, met name op het gebied van regionalisering (*Japan, Zuid-Korea, Saoedi-Arabië*) en in **hoogtechnologische sectoren** die relevant zijn voor de groene transitie (*windenergie in Japan*).
- Ook andere, meer **klassieke soorten obstakels** werden met succes aangepakt, zoals het al lang bestaande systeem van niet-automatische vergunningen in *Argentinië* en de kosten die *Colombia* in rekening brengt voor risicobeoordelingen bij dierlijke en plantaardige producten uit de EU.
- Er zijn verder inspanningen geleverd om de EU beter in staat te stellen **belemmeringen te voorkomen**, wat onlangs heeft geholpen bij het aanpakken van omslachtige normalisatie- en certificeringsvereisten in *Japan* en discriminerende vereisten voor overheidsopdrachten in *Paraguay*.

De Commissie is zich blijven focussen op de **uitvoering van de bepalingen inzake handel en duurzame ontwikkeling (TSD)** die zijn opgenomen in twaalf van haar in 2023 reeds gesloten handelsovereenkomsten, met achttien partnerlanden. Regelmatige samenwerking in de TSD-comités op basis van gezamenlijke prioriteiten heeft geleid tot reële vooruitgang op het terrein, aangezien de partnerlanden multilaterale verdragen hebben geratificeerd en stappen hebben gezet om hun samenwerking met het maatschappelijk middenveld te versterken en hun capaciteit voor de handhaving van arbeids- en milieunormen te verbeteren (zie concrete voorbeelden in punt II.2 C hieronder).

De EU zette ook haar **samenwerking met diverse handelspartners** voort rond thema's van gemeenschappelijk belang, ondersteund door de handelsovereenkomsten en -platforms, zoals haar *groene allianties* met Japan en Canada of haar groene alliantie met Zuid-Korea in verband met klimaatverandering, energie en veiligheid van de toeleveringsketen. Met Canada werd goede vooruitgang geboekt bij de uitvoering van de CETA-aanbeveling inzake handel en gender op basis van een specifiek werkplan, met uitwisselingen en evenementen gericht op het delen van informatie over beleid, wetgeving en beste praktijken in verband met een aantal kwesties, met name de ontwikkeling van genderrelevante normen.

Met betrekking tot technische samenwerking op het gebied van handel en duurzame ontwikkeling heeft de Commissie in maart 2024 **een lijst gepubliceerd van samenwerkingsactiviteiten** die met Peru zijn overeengekomen **om ervoor te zorgen dat de arbeidsrechten worden geëerbiedigd en gehandhaafd** in dat land overeenkomstig zes gezamenlijk vastgestelde prioriteiten. De samenwerkingsactiviteiten zullen in de komende

jaren worden uitgevoerd en worden ondersteund door een uitgebreid technisch en financieel programma van de EU. De **EU en Colombia zijn het eens geworden over prioritaire gebieden** waaraan moet worden gewerkt met het oog op de vaststelling van een programma voor technische samenwerking.

In maart 2024 ontving het centrale toegangspunt een tweede formele TSD-klacht over arbeids- en milieurechten in Vietnam.

Zoals uit het verslag blijkt, spelen **maatschappelijke organisaties** een belangrijke rol bij de uitvoering van handelsovereenkomsten, met name wat betreft de bepalingen over handel en duurzaamheid. De **interne adviesgroepen** (Domestic Advisory Groups, DAG's) die in het kader van de twaalf handelsovereenkomsten zijn opgericht, vergroten het inzicht in zowel de situatie ter plaatse als in mogelijke manieren om deze te verbeteren. Op de vierde bijeenkomst met alle interne adviesgroepen van de EU, die door het Europees Economisch en Sociaal Comité op 18 april 2024 werd georganiseerd, kwamen meer dan 200 leden van deze adviesgroepen bijeen om van gedachten te wisselen met hoge ambtenaren van de Commissie en te profiteren van elkaars praktijkervaring.

Hoewel de EU in 2023 geen nieuwe handelsgeschillen heeft ingeleid, heeft de Commissie in juni 2024 zowel een bilateraal geschil tegen **Algerije** wegens beperkingen die van invloed zijn op de uitvoer van de EU, als een WTO-geschillenprocedure (Wereldhandelsorganisatie) tegen **Taiwan** ingeleid wegens het gebruik door dat land van criteria voor lokale inhoud voor offshore windenergieprojecten (DS625, *Taiwan — offshore windenergie*).

De Commissie heeft ook inspanningen geleverd om **ervoor te zorgen dat lopende geschillen** die binnen het WTO-systeem in het voordeel van de EU werden beslecht, **tastbare resultaten opleveren**. Wanneer handelspartners bijvoorbeeld het arbitrageproces belemmeren of uitspraken van het panel niet naleven, is de Commissie bereid gebruik te maken van de aangescherpte **autonome maatregelen** waarover zij beschikt, om de Europese belangen te beschermen.

- In 2023 zette de Commissie de eerste stap om de **handhavingsverordening** tegen *Indonesië* te gebruiken, nadat het land ervoor had gekozen de uitspraak van het panel aan te vechten bij de niet-functionerende WTO-Beroepsinstantie (een aanpak die bekend staat als een “beroep in het niets”) en zo de procedure te belemmeren (zie DS592; *Indonesië — beperkingen op de uitvoer van nikkelerts*). In december 2023 heeft *India* een “beroep in het niets” ingesteld tegen de uitspraak van het panel in DS582 (*India — tarieven voor ICT-producten*). Die uitspraak was in het voordeel van de EU, aangezien de onwettigheid van de Indiase tarieven op ICT-producten werd bevestigd.
- Op 31 mei 2024 startte de EU een **nalevingsprocedure** tegen *Colombia* in DS 591 (*Colombia — bevroren frites*) nadat Colombia geen gevolg had gegeven aan de MPIA-uitspraak (Multi-Party Interim Appeal Arbitration Agreement,

meerpartijenovereenkomst inzake tussentijdse beroepsprocedures) van december 2022. De bevindingen waren in het voordeel van de Commissie. Er werd namelijk vastgesteld dat de antidumpingmaatregelen die Colombia had ingesteld ten aanzien van de invoer van bevroren frites uit België, Duitsland en Nederland in strijd waren met de WTO-regels.

- Op 28 april 2023 heeft de EU in DS 577 (*VS — rijpe olijven*) een **nalevingsprocedure** tegen de *Verenigde Staten* ingeleid omdat zij de WTO-uitspraak van 19 november 2021 met betrekking tot compenserende rechten op rijpe olijven uit Spanje niet naleefden. Op 19 maart 2024 heeft het Orgaan voor Geschillenbeslechting (Dispute Settlement Body, DSB) van de WTO het rapport van het nalevingspanel aangenomen, waarin het standpunt van de EU dat de VS de WTO-uitspraak niet volledig hebben nageleefd, werd bevestigd.

Handelsovereenkomsten kunnen alleen volledig doeltreffend zijn als belanghebbenden zich bewust zijn van de voordelen ervan. De Commissie heeft daarom haar inspanningen voortgezet om de **voordelen van handelsovereenkomsten te belichten**, met name die van de handelsovereenkomsten die in 2024 in werking zijn getreden, d.w.z. de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Nieuw-Zeeland (die sinds 1 mei van kracht is) en de economische partnerschapsovereenkomst tussen de EU en Kenia (die sinds 1 juli van kracht is), maar ook de gemoderniseerde overeenkomst tussen de EU en Chili, die naar verwachting begin 2025 in werking zal treden. Zij werkt hiervoor nauw samen met de lidstaten en de ondernemingen, met bijzondere aandacht voor kmo's. Het belangrijkste handelsportaal van de Commissie, **Access2Markets**, blijft een centrale rol spelen in deze inspanningen. Het portaal heeft sinds de lancering in oktober 2020 meer dan acht miljoen bezoekers gehad en meer dan 11 000 kmo's hebben opleiding gekregen om het platform te gebruiken. De markttoegangsdagen in meer dan een dozijn lidstaten zijn voor de hoge ambtenaar voor handhaving van de handelsregels en hoge ambtenaren van de Commissie een belangrijke gelegenheid gebleken om de EU-handelsovereenkomsten beter bekend te maken en kleine ondernemingen uit uiteenlopende regio's en sectoren te ontmoeten.

De **samenwerking met de lidstaten** op het gebied van uitvoering en handhaving, en van manieren om de gezamenlijke werkzaamheden te verbeteren, is een terugkerend onderwerp geworden tijdens gesprekken op technisch en politiek niveau. Dit omvat ook de verbetering van de werkmethoden voor de EU-delegaties en handelsadviseurs van de lidstaten die in het buitenland samenwerken, bijvoorbeeld bij het toezicht op ontwikkelingen in de regelgeving in het gastland. De Commissie test momenteel nieuwe instrumenten om betere informatiestromen te ondersteunen en ervoor te zorgen dat de ambtenaren van zowel de EU als de lidstaten een duidelijk idee hebben van wat zij van elkaar kunnen verwachten. Het Comité handelspolitiek⁶ bespreekt periodiek de stand van zaken van de uitvoerings- en handhavingsagenda van de EU, de toegepaste strategieën en de prioriteitenstelling.

⁶ <https://www.consilium.europa.eu/nl/council-eu/preparatory-bodies/trade-policy-committee/>.

I.2 Reikwijdte van het verslag

Dit is het vierde geconsolideerde **jaarverslag**⁷ over de uitvoering en handhaving van verbintenissen in preferentiële bilaterale handelsovereenkomsten en van WTO-verbintenissen. Het verschaft een overzicht van de belangrijkste activiteiten en successen die in 2023 en de eerste maanden van 2024 onder leiding van de hoge ambtenaar voor handhaving van de handelsregels van de Commissie zijn gerealiseerd.

Het **begeleidende werkdocument van de diensten van de Commissie**⁸ bevat extra informatie ter aanvulling van punt II.2 van het verslag over 39 van de belangrijkste preferentiële bilaterale overeenkomsten van de EU.

Op de **website van de Commissie**⁹ is aanvullende informatie bij dit verslag te vinden over: i) de ontwikkeling van de EU-handel met preferentiële partners in 2023; ii) het gebruik van tariefpreferenties bij EU-uitvoer en -invoer per preferentiële handelspartner, zowel voor de EU als voor de lidstaten; en iii) de benuttingsgraden van de tariefcontingenten.

Hoewel dit verslag is toegespitst op de uitvoering en handhaving van EU-handelsovereenkomsten, moet het ook worden gezien in een bredere context van economische veiligheids- en handhavingsactiviteiten waarover de **Commissie afzonderlijk verslag uitbrengt**, namelijk:

- het gebruik van **handelsbeschermingsinstrumenten** (antidumping-, antisubsidie- en vrijwaringsmaatregelen) wordt behandeld in de jaarlijkse handelsbeschermingsverslagen van de Commissie¹⁰;
- monitoring en bestrijding van namaak, piraterij en andere inbreuken op de **intellectuele-eigendomsrechten** (IER), waarop het IER-verslag¹¹ en de watchlist inzake piraterij¹², die jaarlijks om en om door de Commissie worden gepubliceerd, betrekking hebben;

⁷ Het derde verslag is op 15 november 2023 gepubliceerd en is hier te vinden: [Register van documenten van de Commissie — COM\(2023\)740 \(europa.eu\)](#).

⁸ Werkdocument van de diensten van de Commissie: Individual Information Sheets on the Implementation of EU Trade Agreements; SWD(2024) 386: <https://circabc.europa.eu/ui/group/7fc51410-46a1-4871-8979-20cce8df0896/library/7089b0ef-e0b6-407a-a85c-d51075369747/details?download=true>.

⁹ Commissie/DG TRADE; webpagina Toepassing en handhaving: [Implementing and enforcing EU trade agreements — European Commission \(europa.eu\)](#).

¹⁰ 42e verslag van de Commissie over handelsbescherming: [Register van documenten van de Commissie - COM\(2024\)413 \(europa.eu\)](#), [Register van documenten van de Commissie - SWD\(2024\)221 \(europa.eu\)](#).

¹¹ Het meest recente verslag over de bescherming en handhaving van de intellectuele-eigendomsrechten (IER) in derde landen is gepubliceerd op 17 mei 2023 en is beschikbaar op: <https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-releases-its-report-intellectual-property-rights-third-countries-2023-05-17> en.

¹² De meest recente watchlist inzake namaak en piraterij is gepubliceerd op 1 december 2022 en is beschikbaar op: <https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-publishes-latest-counterfeit-and-piracy-watch-list-2022-12-01> en.

- de screening van buitenlandse directe investeringen en de controle op de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik, die de strategische handels- en investeringscontroles ter waarborging van de veiligheid van de EU vormen, worden behandeld in de jaarverslagen van de Commissie over BDI-screening¹³ en over Verordening (EU) 2021/821 inzake uitvoercontrole¹⁴;
- de toepassing van het EU-stelsel van algemene preferenties¹⁵ (SAP) wordt behandeld in de SAP-verslagen van de Commissie.

Daarnaast moeten ook aparte jaarverslagen worden opgesteld in uitvoering van de verordening betreffende buitenlandse subsidies¹⁶ en het Instrument voor internationale overheidsopdrachten¹⁷.

II. Ten volle gebruikmaken van de bilaterale handelsovereenkomsten van de EU

II.1 Handel met preferentiële partners — belangrijkste ontwikkelingen in 2023

De EU-handelsovereenkomsten vergemakkelijken de Europese handel in goederen en diensten

Eind 2023 had de EU 42 preferentiële handelsovereenkomsten gesloten met 74 preferentiële partners, die 45,8 % van de totale buitenlandse handel van de EU vertegenwoordigden. Worden daarbij de overeenkomsten gevoegd die in 2023 nog moesten worden vastgesteld of geratificeerd (3,7 %)¹⁸, dan zou het aandeel van de preferentiële handel van de EU bijna 50 % bedragen.

¹³ Derde jaarverslag over de screening van buitenlandse directe investeringen in de Unie en werkdocument van de diensten van de Commissie van 19 oktober 2023: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2023\)590&lang=nl](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2023)590&lang=nl).

¹⁴ Statistical update on dual-use export control of 19 October 2023 (SWD(2023) 341 final): <https://circabc.europa.eu/ui/group/654251c7-f897-4098-afc3-6eb39477797e/library/d45b2bfc-7029-412a-aa1e-b59ac87433f8/details>.

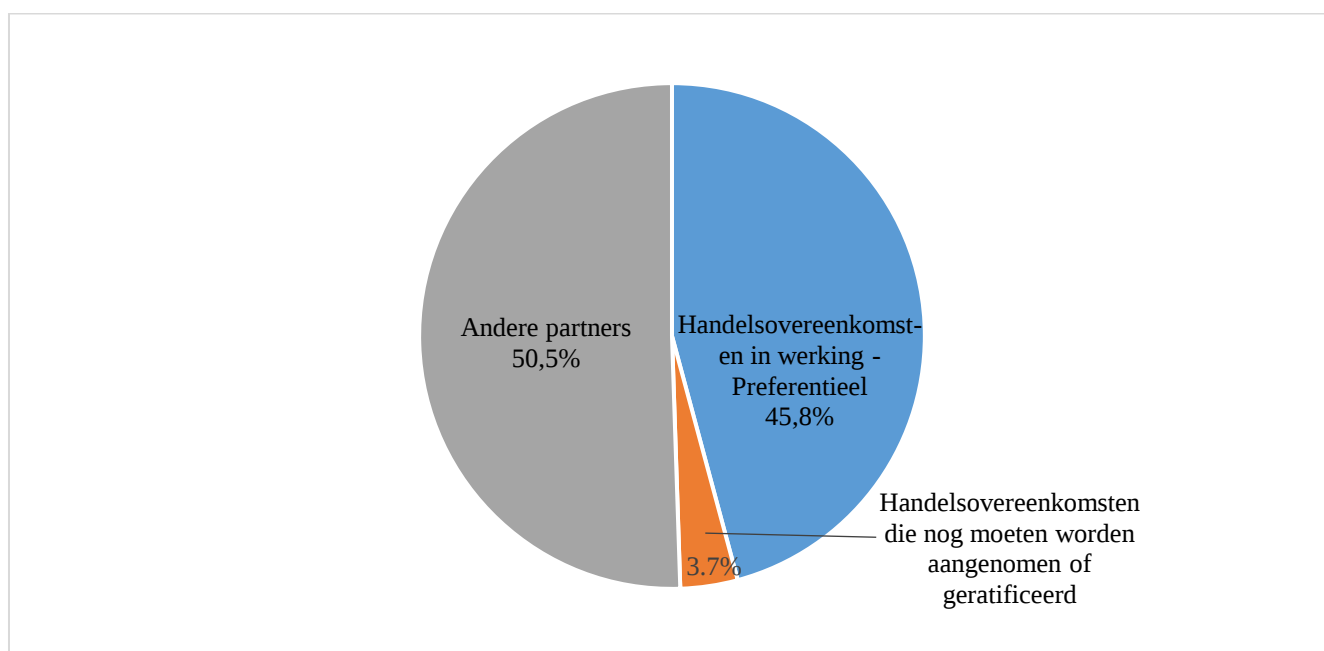
¹⁵ Het meest recente verslag over de toepassing van de SAP-verordening: JOIN(2023) 34; [Register van documenten van de Commissie - JOIN\(2023\)34 \(europa.eu\)](#).

¹⁶ Zie PB L 330 van 23 december 2022, artikel 52 (het eerste verslag moet in 2026 worden opgesteld); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2560>.

¹⁷ Zie PB L 173 van 30 juni 2022, artikel 13 (het eerste verslag moet in 2025 worden opgesteld); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1031>.

¹⁸ Naast de Mercosur-partners (Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay) waren dit in 2023: Nieuw-Zeeland, Kenia, Benin, Burkina Faso, Burundi, Kaapverdië, Gambia, Guinee, Guinee-Bissau, Haïti, Kirgizië, Liberia, Mali, Mauritanië, Niger, Nigeria, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Tanzania, Togo, Uganda en Oezbekistan; zie: <https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements-en> De vrijhandelsovereenkomst met Nieuw-Zeeland trad in werking op 1 mei 2024, de economische partnerschapsovereenkomst met Kenia op 1 juli.

Figuur 1: Buitenlandse handel van de EU (2023)

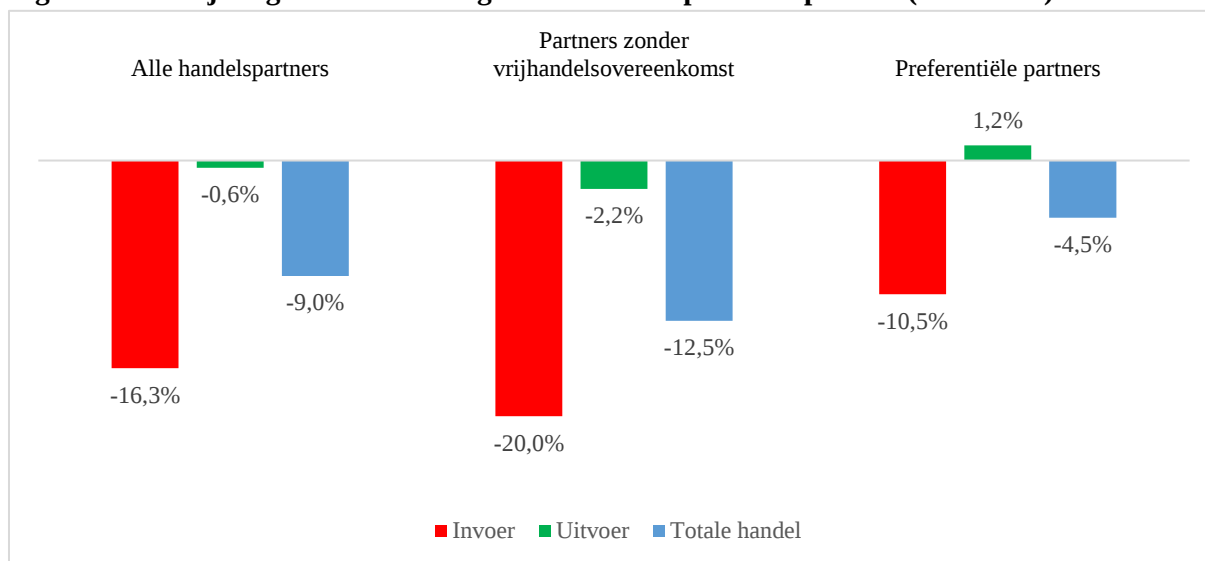
Bron: Eurostat Comext.

De grootste preferentiële handelspartners van de EU bleven het Verenigd Koninkrijk (22,1 % van de EU-handel met preferentiële partners), gevolgd door Zwitserland (14,1 %), Turkije (8,9 %), Noorwegen (7,8 %) en Japan (5,8 %). Samen namen deze vijf partners in 2023 bijna 60 % van de preferentiële handel van de EU voor hun rekening.

In 2023 daalde de totale EU-handel met 9,0 % in waarde (-16,3 % voor invoer en -0,6 % voor uitvoer). Dit was te wijten aan een combinatie van factoren. Om te beginnen daalden de prijzen van energie en grondstoffen in 2023, na de recordniveaus van 2022. Verder hadden de verwachtingen na de pandemie een remmende invloed op de vraag naar consumentengoederen en werden de investeringsuitgaven van de ondernemingen afgeremd door strikte financieringsvoorwaarden. Tot slot hadden en hebben toenemende handelsverstoringen en geo-economische fragmentatie nog steeds een impact op het niveau van de wereldhandel. De handel van de EU met haar preferentiële partners daalde echter minder sterk (-4,5 % in waarde tussen 2022 en 2023) dan de handel met niet-preferentiële partners (-12,5 %).

Zoals uit figuur 2 hieronder blijkt, daalde de jaarlijkse handel met preferentiële partners in de verslagperiode met 4,5 %. Die daling is minder groot dan die van de handel met alle partners en met niet-handelspartners, die met respectievelijk 9 % en 12,5 % daalde. De uitvoer naar preferentiële partners nam met 1,2 % toe, terwijl de uitvoer naar alle partners en naar niet-handelspartners met respectievelijk 0,6 % en 2,2 % daalde.

Figuur 2: Jaarlijkse groei van de EU-goederenhandel per soort partner (2022-2023)

Bron: Eurostat Comext.

De EU-handelsovereenkomsten helpen de positie van de EU als grootste exporteur van agrovoedingsproducten versterken

Het brede netwerk van handelsovereenkomsten van de EU blijft bijdragen aan de goede uitvoerprestaties van de EU op het gebied van agrovoedingsproducten.

Tussen 2022 en 2023 groeide de **uitvoer van agrovoedingsproducten** naar de preferentiële partners met 2,3 %, terwijl de uitvoer van agrovoedingsproducten uit de EU naar partners waarmee geen vrijhandelsovereenkomst is gesloten met 3,5 % daalde.

Het **Verenigd Koninkrijk** bleef van de preferentiële partners veruit de belangrijkste bestemming voor de uitvoer van agrovoedingsproducten uit de EU en was ook in het algemeen goed voor meer dan een vijfde (22 %) van de totale EU-uitvoer. Voor het tweede jaar op rij was het Verenigd Koninkrijk in 2023 ook de bestemming waar de EU-uitvoer de sterkste groei in absolute zin vertoonde (+3,4 miljard EUR in waarde, ofwel +7 %), terwijl de sterkste groei in relatieve zin werd opgetekend voor Oekraïne (+18 %) en Turkije (+16 %). De Verenigde Staten bleven de tweede exportbestemming voor agrovoedingsproducten uit de EU in het algemeen (12 %), na het Verenigd Koninkrijk, gevolgd door China (6 %) en Zwitserland (5 %).

De uitvoer van agrovoedingsproducten uit de EU naar **Canada** nam tussen 2017 en 2023 met 1,3 miljard EUR (+40 %) toe, die naar Japan sinds 2019 met 1,6 miljard EUR (+25 %) en die naar Vietnam sinds 2020 met meer dan 300 miljoen EUR (+33 %).

Ook aan de **invoerzijde** zijn positieve ontwikkelingen waar te nemen. De EU-invoer van agrovoedingsproducten uit het Verenigd Koninkrijk (de belangrijkste bronmarkt) heeft zich hersteld doordat Britse handelaren vertrouwd zijn geraakt met de fytosanitaire en diergezondheidscontroles en -inspecties die de EU sinds januari 2021 verricht, onder meer op zendingen agrovoedingsproducten. Oekraïne heeft zijn positie als de op twee na grootste

exporteur van agrovoedingsproducten naar de EU en de op één na grootste exporteur van de preferentiële partners (met 7 % van de EU-invoer) bevestigd, hoewel de waarde van de invoer met 10,3 % is gedaald ten opzichte van 2022, voornamelijk als gevolg van de daling van de prijzen van granen en oliehoudende zaden.

In 2023 heeft de Commissie opnieuw toezicht gehouden op de invoer in de EU van bepaalde industrie- en agrovoedingsproducten

Overeenkomstig Verordening (EU) nr. 511/2011¹² heeft de Commissie toezicht gehouden op de **Zuid-Koreaanse invoer van essentiële auto-onderdelen en elektronica** van zijn belangrijkste leveranciers buiten de EU. In 2023 nam de invoer door Zuid-Korea van twee belangrijke auto-onderdelen aanzienlijk toe ten opzichte van 2022, namelijk die van verbrandingsmotoren op benzine (+225,1 %, voornamelijk uit Mexico) en van lithium-ionbatterijen (+48,6 %, voornamelijk uit China). Er kon echter geen verband worden gelegd tussen het toestaan van terugbetaling van rechten in het kader van de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Zuid-Korea en de toename van de EU-invoer van auto's met een verbrandingsmotor op benzine (met 10 %) en elektrische auto's (met 75 %) uit Zuid-Korea. Chinese lithium-ionbatterijen komen Zuid-Korea rechtenvrij binnen op grond van de vrijhandelsovereenkomst tussen China en Zuid-Korea.

De Commissie heeft ook toezicht gehouden op de invoer in de EU van **verse bananen uit Colombia, Ecuador en Peru en uit Midden-Amerika**, zoals voorgeschreven door Verordening (EU) nr. 19/2013¹³ en Verordening (EU) nr. 20/2013¹⁴. In 2023 daalde de EU-invoer van verse bananen uit Colombia en Peru met 2,4 % respectievelijk 0,2 %, terwijl de invoer uit Ecuador met 11,3 % steeg ten opzichte van 2022. De Commissie zal haar regelmatige analyse van de marktsituatie en van de bananenproducenten in de EU voortzetten en, indien nodig, de situatie samen met de lidstaten en de belanghebbenden blijven onderzoeken.

De handel in diensten nam toe en de EU behield een overschot ten opzichte van zowel de preferentiële partners als de rest van de wereld

De handel in diensten van de EU met preferentiële partners bedroeg in 2022 1,2 triljoen EUR (meest recente beschikbare cijfers), wat neerkomt op 48 % van de totale EU-handel in diensten (2,5 triljoen EUR). De EU-handel in diensten met preferentiële partners nam tussen 2021 en 2022 sneller toe dan die met niet-handelspartners (+27 % tegenover +20 %). De totale EU-handelsbalans in diensten steeg in 2022 met 65 miljard EUR ten opzichte van 2021, waarvan 52 miljard EUR voortkwam uit de handel met preferentiële partners.

Op de 13e Ministeriële Conferentie ("MC13") in Abu Dhabi op 27 februari 2024 is aangekondigd dat de nieuwe **binnenlandse regelingen voor diensten**¹⁹ in werking zullen treden. Over deze regelingen werd in de WTO onderhandeld in een plurilaterale context, waarbij de EU het voortouw nam. De nieuwe regels zullen de handel in diensten vergemakkelijken en vereenvoudigen doordat zij de vereisten inzake toelatingen stroomlijnen en de procedurele hindernissen voor ondernemingen over de hele wereld beperken, in het

¹⁹ https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/jsdomreg_e.htm.

bijzonder voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen. Zij zullen worden toegepast door een grote en diverse groep van ongeveer zeventig WTO-leden, die 92 % van de wereldhandel in diensten vertegenwoordigen. De overeenkomst zal ertoe bijdragen dat de kosten van de wereldwijde handel in diensten jaarlijks met meer dan 120 miljard EUR zullen dalen.

Handelsovereenkomsten bevorderen de toegang tot overheidsopdrachten

De handelsovereenkomsten tussen de EU en de volgende partners bevatten bindende bepalingen inzake overheidsopdrachten: Canada, het Caraïbisch Forum (Cariforum), Chili, Colombia, Peru, Ecuador, Midden-Amerikaanse landen, Zuid-Korea, Georgië, Moldavië, Oekraïne, Japan, Zwitserland, Singapore, Mexico, Nieuw-Zeeland, Vietnam en het Verenigd Koninkrijk. De hoofdstukken over overheidsopdrachten in de handelsovereenkomsten van de EU zorgen ervoor dat inschrijvers, goederen en diensten uit de EU (inclusief diensten in verband met werken) op niet-discriminerende basis toegang krijgen tot de markten van derde landen (d.w.z. niet-EU-landen). Enkele concrete voorbeelden zijn Colombia, waar EU-ondernemingen tot de ondernemingen behoorden die tussen 2019 en 2022 konden profiteren van een totale contractwaarde van 16,2 miljard EUR, of Japan, waar EU-ondernemingen hun marktaandeel in de totale contractwaarde die aan buitenlandse inschrijvers werd gegund, tussen 2019 (datum van inwerkingtreding van de overeenkomst) en 2020 hebben verhoogd van 34 % naar 43 %.

De Commissie **blijft toezicht houden op de correcte uitvoering van de verbintenissen inzake overheidsopdrachten** door de handelspartners in het kader van de jaarlijkse gespecialiseerde comités voor overheidsopdrachten. Zo dringt de Commissie erop aan dat er effectief een portaal wordt opgezet dat als centraal toegangspunt fungeert, waarop overheidsopdrachten in Japan tegelijkertijd in het Engels en het Japans worden gepubliceerd. Met Zuid-Korea voert de Commissie verder gesprekken over daadwerkelijke toegang tot contracten voor hogesnelheidslijnen voor ondernemingen uit de EU.

Het **Instrument voor internationale overheidsopdrachten**, dat sinds 29 augustus 2022 van kracht is, heeft tot doel de markten van derde landen open te stellen door de belemmeringen weg te nemen waarmee EU-ondernemingen bij aanbestedingsprocedures in het buitenland worden geconfronteerd. Het maakt het mogelijk om in laatste instantie, na een onderzoeksfase, de toegang tot de aanbestedingsmarkten van de EU te beperken voor leveranciers uit landen waar de toegang tot overheidsopdrachten wordt belemmerd. Als gevolg van deze inspanningen heeft de Commissie op 24 april 2024 (op eigen initiatief) het eerste onderzoek geopend naar vermeende belemmeringen op de Chinese markt voor overheidsopdrachten voor medische hulpmiddelen²⁰. Het belangrijkste doel van het onderzoek is de dialoog tussen de bevoegde autoriteiten over het wegwerken van discriminatie bij overheidsopdrachten te bevorderen.

²⁰ Zie https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202402973; PB C/2024/2973.

De Commissie blijft de **transparantie van kansen op het gebied van overheidsopdrachten bevorderen, met name ten behoeve van kmo's**, onder meer door er bij de handelspartners op aan te dringen centrale portaalsites op te zetten waar potentiële inschrijvers gemakkelijk alle nodige informatie over aanbestedingen kunnen vinden. Er worden ook inspanningen geleverd om meer bekendheid te geven aan bestaande verbintenissen van handelspartners van de EU op het gebied van overheidsopdrachten, met name via het Access2Procurement-instrument (meer details in deel III hieronder).

II.2 Bevordering van de uitvoering van de bilaterale handelsovereenkomsten van de EU

In dit onderdeel worden voorbeelden gegeven van hoe de Commissie de verbintenissen in het kader van bilaterale handelsovereenkomsten bevordert en uitvoert.

A. Communiceren over en bekendheid geven aan de voordelen

Vanuit haar hoofdzetel in Brussel en ter plaatse in de betrokken landen heeft de Commissie intensief samengewerkt met de lidstaten en belanghebbenden om het pad te effenen voor nieuwe EU-handelsovereenkomsten met **Nieuw-Zeeland** en **Kenia** en voor de gemoderniseerde overeenkomst met **Chili**. De inspanningen op het gebied van verspreiding en contacten omvatten de publicatie van communicatiemateriaal, zoals factsheets, persmateriaal, veelgestelde vragen en berichten op social media, alsook overlegbijeenkomsten met maatschappelijke organisaties en gespecialiseerde richtsnoeren over bepaalde aspecten van de overeenkomst. De markttoegangsdagen die tot nu toe in 15 lidstaten werden georganiseerd, werden benut om over deze overeenkomsten te communiceren. De EU-delegaties²¹ speelden ook een sleutelrol bij de ondersteuning van deze inspanningen, net zoals Europese netwerken zoals het Enterprise Europe Network (EEN)²².

Manieren waarop de EU meer bekendheid geeft aan nieuwe handelsovereenkomsten

- **Vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Nieuw-Zeeland — in werking getreden op 1 mei 2024.** Zie uitgebreide gids voor kmo's + tien thematische en sectorale brochures²³.
- **Economische partnerschapsovereenkomst tussen de EU en Kenia — in werking getreden op 1 juli 2024.** *Lopend*: workshops ter bewustmaking over de EPO in heel Kenia die worden georganiseerd in samenwerking met het Keniaanse ministerie van

²¹ De Commissie/DG TRADE heeft meer dan 200 personeelsleden in de EU-delegaties wereldwijd en heeft speciale handelsafdelingen in meer dan veertig landen.

²² Informatie over het EEN is hier beschikbaar: <https://een.ec.europa.eu/>.

²³ [EU-New Zealand \(europa.eu\)](https://eu-new-zealand.europa.eu/).

Handel en gericht zijn op de particuliere sector in Nairobi en Mombasa; dialogen tussen Team Europa²⁴, de particuliere sector van de EU en de Keniaanse regering over het ondernemings- en investeringsklimaat.

- **Gemoderniseerde handelsovereenkomst tussen de EU en Chili — inwerkingtreding verwacht in het eerste kwartaal van 2025.** Er zijn evenementen gepland over de TSD-evaluatie (handel en duurzame ontwikkeling) om een dialoog tussen alle relevante gouvernementele en niet-gouvernementele actoren aan te moedigen, onder meer over energie en grondstoffen. Er zal worden besproken hoe de bepalingen van de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Chili en het memorandum van overeenstemming van juli 2023 kunnen worden uitgevoerd, en hoe de lidstaten mogelijke investeerders in de sector kunnen bereiken.

B. Verbintenissen inzake markttoegang uitvoeren

Handelsbelemmeringen in partnerlanden voorkomen en wegnemen door de bilaterale structuren in te schakelen

Door irriterende factoren of belemmeringen voor handel en investeringen bij de bron aan te pakken (bijvoorbeeld *voordat* zij worden vastgelegd in wetten en regels), vergroten de kansen om negatieve effecten op het Europese bedrijfsleven te voorkomen of te verzachten.

- Het toezicht op mogelijk problematische initiatieven wordt aanzienlijk vergemakkelijkt door de institutionele structuren die door de bilaterale overeenkomsten zijn opgezet. Mede dankzij een dergelijke structuur kon de EU-delegatie in **Colombia** (Bogota) een mogelijk problematische uitvoeringsmaatregel inzake goede productiepraktijken (GMP) voor alcoholische dranken met succes aan de orde te stellen in het subcomité voor technische handelsbelemmeringen (TBT) in het kader van de vrijhandelsovereenkomst. Zodra de Colombiaanse maatregel waarbij de vereiste GMP-certificaten worden afgeschaft, is goedgekeurd, zal voor de uitvoer uit de EU een administratieve last wegvallen, die in 2023 goed was voor meer dan 90 miljoen EUR.
- Toezicht houden op relevante regelgevings- en beleidsontwikkelingen in het gastland (“opvolging van regelgeving”) is van essentieel belang voor de EU-delegaties om potentieel schadelijke ontwikkelingen op te sporen. Zo kon de EU-delegatie in **Japan** (Tokio) in samenwerking met het EU-bedrijfsleven omslachtige normalisatie- en certificeringsvereisten aanpakken voor vaste offshore windmolens in Japan. De herziene Japanse “Electricity Business Act” en richtsnoeren die in maart 2023 zijn uitgebracht, voorzien in een verlaging van de kosten voor markttoegang en een sneller goedkeuringsproces, waardoor een belangrijke belemmering voor EU-ondernemingen wordt weggenomen. De gunning van enkele offshore windenergieprojecten aan

²⁴ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/team-europe-initiatives_nl.

consortia met leden uit de EU toont aan dat de aanbestedingsrichtsnoeren, waarover de EU-delegatie in Tokio met Japan besprekingen heeft gevoerd, zijn verbeterd.

- Discriminerende voorwaarden ten gunste van inschrijvers uit Paraguay, Brazilië en Argentinië dreigden gevolgen te hebben voor EU-inschrijvers op openbare aanbestedingen voor waterbehandelingsproducten in **Paraguay**. Dankzij een gecoördineerd optreden van de EU-delegatie en de lidstaten die contact hebben opgenomen met de betrokken autoriteiten, heeft Paraguay de voorwaarden aangepast en de tijd om in te schrijven verlengd, zodat alle geïnteresseerde ondernemingen kunnen deelnemen. Dit resultaat is des te belangrijker omdat de sector profiteert van 10 miljoen EUR Europese investeringen in het kader van de Global Europe-strategie.

Een belangrijke uitdaging voor het preventieve werk van de EU is het mobiliseren van de collectieve middelen van de Commissie, de lidstaten en de ondernemingen die in partnerlanden actief zijn om toegang te krijgen tot informatie over markttoegangskwesties en zo nodig gecoördineerde actie te ondernemen. De Commissie en de lidstaten onderzoeken daarom praktische mogelijkheden om de informatiestromen tussen EU-delegaties en ambassades in het buitenland vlotter te laten verlopen.

De VHO-comités hebben opnieuw een sleutelrol gespeeld bij het wegnemen van belemmeringen in verschillende sectoren

- **Landbouw en visserij** was opnieuw de sector waar de meeste belemmeringen werden weggenomen (namelijk 22 van de in totaal 37 belemmeringen die in 2023 werden weggenomen). In 2023 werd vooruitgang geboekt op het gebied van **regionalisering** met twee partners in het Verre Oosten: na intensieve inspanningen in het kader van de EPO tussen de EU en Japan heeft **Japan** een aantal stappen vooruit gezet wat betreft de aanvaarding van het EU-beginsel van regionalisering voor hoogpathogene aviaire influenza. Dit betekent dat bij een probleem in één regio van een lidstaat of in één deel van de EU de handel in pluimveeproducten uit ziektevrije gebieden niet zal worden geblokkeerd, overeenkomstig de regels van de EU-wetgeving. **Zuid-Korea** is begonnen met het bijwerken van bilaterale certificaten, onder met de overeengekomen regionalisatievoorwaarden, en is een lijst aan het opstellen van inrichtingen die toestemming moeten krijgen om varkensvlees uit te voeren. In augustus 2023 zijn de eerste zendingen varkensvleesproducten naar Korea vertrokken, eerst vanuit Duitsland en daarna in 2024 vanuit Ierland en Frankrijk. Dit betekent een erkenning van het hoge veiligheidsniveau dat wordt gewaarborgd door de geharmoniseerde controlemaatregelen van de EU inzake voedselveiligheid.
- De Europese **farmaceutische sector**, die te lijden heeft onder discriminatie in **Vietnam**, een exportmarkt van 1,5 miljard EUR, blijft centraal staan in het optreden van de EU om de markttoegang voor Europese ondernemingen te vergemakkelijken. Eind 2022 leidden gezamenlijke inspanningen van de Commissie, de EU-delegatie, het bedrijfsleven en de lidstaten ertoe dat Vietnam een **einde maakte aan de discriminatie** tussen de regelgevende instanties in de EU en alle EU-producenten

gelijk behandelt. Vietnam verlengde ook de *geldigheid van vergunningen voor het in de handel brengen* voor meer dan 1 800 ingevoerde geneesmiddelen tot eind 2024. Tegelijkertijd blijft de Commissie zich inspannen om een permanente oplossing te vinden.

- In de **automobielsector** (goed voor 11 % van de Europese exportgoederen) slaagde de EU erin **Turkije** haar regelgevingsnormen te doen aanvaarden, nadat het land jarenlang wetgeving had toegepast die discriminerend was voor tractoren uit de EU — een exportmarkt van 2,5 miljard EUR. Voor tractoren die uit de EU werden ingevoerd, golden strengere emissie-eisen dan voor tractoren die in Turkije werden geproduceerd, waardoor zij in prijs werden benadeeld ten opzichte van lokaal geproduceerde voertuigen. Nadat Turkije dit probleem had aangepakt, heeft het land zijn wetgeving voor alle soorten voertuigen aangepast aan de EU-wetgeving.
- Intussen is door de verdere aanpassing van de **Turkse cosmeticawetgeving** aan die van de EU (EU-lijst van verboden stoffen) een einde gekomen aan de discriminerende behandeling van cosmetica uit de EU, die goed zijn voor een exportwaarde van 2,2 miljard EUR per jaar.

Handelsovereenkomsten als springplank naar samenwerking op gebieden van wederzijds belang

De EU en **Zuid-Korea** hebben hun uitwisselingen over **milieu- en klimaataangelegenheden** aanzienlijk opgevoerd in het kader van het door de EU gefinancierde groene partnerschap met Zuid-Korea, dat in mei 2023 van start is gegaan. Ook op het gebied van sanitaire en fytosanitaire maatregelen (SPS) werd vooruitgang geboekt: de Commissie (DG TRADE en DG SANTE) en het Zuid-Koreaanse ministerie van Voedsel- en Geneesmiddelenveiligheid ondertekenden een administratieve regeling inzake samenwerking op het gebied van elektronische SPS-certificering en SPS-certificaten voor uitvoer uit de EU, wat de handel in verschillende verwerkte agrovoedingsproducten verder zal vergemakkelijken.

De samenwerking met **Canada** in het kader van de CETA-overeenkomst via het **strategisch partnerschap tussen de EU en Canada inzake kritieke grondstoffen** draagt bij tot de integratie van de grondstofwaardeketens tussen de EU en Canada, met Canadese investeringen in de EU en Europese investeringen in Canada. Het strategisch partnerschap biedt mogelijkheden voor samenwerking op het gebied van onderzoek en innovatie en voor internationale samenwerking op het gebied van milieu-, sociale en governance (ESG) standaarden en multilaterale initiatieven. In juli 2024 heeft Canada zich aangesloten bij pijler II van Horizon Europa²⁵.

In 2023 hebben de EU en de **Andespartnerlanden Colombia, Ecuador en Peru** hun werkzaamheden voortgezet om de uitvoering van de overeenkomst te verbeteren, onder meer

²⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/IP_24_3626.

door middel van samenwerking ondersteund door EU-projecten en seminars, met name het project IP Key Latin America op het gebied van intellectuele eigendom.

In 2023 hebben de EU, **Ghana, Ivoorkust en Kameroen** in de respectieve EPO-comités hun besprekingen over duurzaamheidskwesties voortgezet – met name over cacao, een belangrijke grondstof in de wederzijdse handelsbetrekkingen. Ook middels een dialoog met verscheidene belanghebbenden in het kader van het initiatief voor duurzame cacao is de actieve samenwerking voortgezet.

C. Focus op handel en duurzame ontwikkeling

In 2023 heeft de Commissie zich verder ingezet om de bevindingen van haar evaluatie van het beleid inzake handel en duurzame ontwikkeling (TSD)²⁶ te verhelpen. De evaluatie heeft een nieuwe impuls gegeven aan de uitvoering van de TSD-verbintenissen in het kader van EU-handelsovereenkomsten.

De Commissie is begonnen met het vaststellen van **landspecifieke prioriteiten** inzake arbeid, gender, milieu, klimaat en het maatschappelijk middenveld, met **nauwe betrokkenheid van de interne adviesgroepen (Domestic Advisory Groups, DAG's) van de EU** die in het kader van die overeenkomsten zijn opgezet. Deze landspecifieke prioriteiten vormen de basis voor de ontwikkeling van gedetailleerde landendocumenten over TSD, waarin de prioriteiten in kaart worden gebracht, evenals de daarmee verband houdende samenwerkings- en capaciteitsopbouwprojecten van de EU en de lidstaten.

Na de indiening bij het centrale toegangspunt van de Commissie op 17 mei 2022 van de **eerste TSD-klacht** door een ngo die werkt rond arbeidsrechten in de mijnbouwsector in Peru en Colombia, konden in 2023 dankzij bilateraal overleg met Peru en Colombia problemen bij de uitvoering van hun respectieve arbeidswetten worden geïdentificeerd. Met Colombia werden bijvoorbeeld gesprekken gevoerd over de voortgang in 's lands arbeidshervorming. Met betrekking tot samenwerking op het gebied van handel en duurzame ontwikkeling met Peru is in maart 2024 een lijst gepubliceerd van activiteiten op het gebied van technische samenwerking, met name de vrijheid van vereniging, kinderarbeid, dwangarbeid, de bestrijding van informele arbeid en met name de versterking van het arbeidsinspectiesysteem. De activiteiten zullen naar verwachting in de loop van de volgende jaren worden uitgevoerd, ondersteund door uitgebreide EU-programma's.

Dit positieve resultaat toont aan hoe belangrijk de rol van het maatschappelijk middenveld is bij het alarm slaan over en het controleren van de naleving van TSD-bepalingen in derde landen.

²⁶ Zie voor een samenvatting van de belangrijkste conclusies van de TSD-evaluatie ook het jaarverslag over de uitvoering en de handhaving van 2022: [Register van documenten van de Commissie — COM\(2022\)730 \(europa.eu\)](#).

In maart 2024 ontving het centrale toegangspunt een *tweede formele klacht* over het TSD-hoofdstuk in de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Vietnam, die momenteel wordt herzien.

Ook dit jaar vormden de **gemengde comités voor handel en duurzame ontwikkeling** het belangrijkste instrument om de uitvoering van de TSD-hoofdstukken in de handelsovereenkomsten van de EU te bevorderen. In 2023 werd concrete vooruitgang geboekt met de ratificatie en uitvoering van kernverdragen inzake arbeidsrechten en milieu, waardoor de partnerlanden hun respectieve binnenlandse kaders verbeterden:

- In **Japan** is IAO-verdrag nr. C105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid in juli 2023 in werking getreden. In **Panama** zijn IAO-verdragen nr. C129 betreffende de arbeidsinspectie in de landbouw en nr. C190 betreffende geweld en intimidatie in maart 2023 in werking getreden. **Canada** heeft IAO-verdrag nr. C190 (betreffende geweld en intimidatie) op 30 januari 2023 geratificeerd.
- Daarnaast leidden bilaterale gesprekken ertoe dat bepaalde landen hun TSD-verbintenissen nakwamen en daardoor hun **binnenlandse arbeidswetgeving** verbeterden. Zo registreerde **Ecuador** in december 2023 de eerste vakbond voor een sectorale tak in de bananensector. Het binnenlandse rechtskader van het land zal dienovereenkomstig moeten worden aangepast.
- **Georgië** en **Moldavië** hebben vooruitgang geboekt **met het verbeteren** van hun **binnenlandse systemen** op het gebied van **arbeid en milieu**. Georgië heeft zijn arbeidsinspectiesysteem verder versterkt door nieuwe aanwervingen, opleiding en capaciteitsopbouw en heeft het amendement op het Protocol van Montreal (betreffende de geleidelijke vermindering van fluorkoolwaterstoffen) geratificeerd. Moldavië heeft maatregelen genomen om de nationale arbeidsinspectie te hervormen en te versterken en gaf deze het recht om in bepaalde gevallen onaangekondigde inspecties uit te voeren. Na diepgaand overleg binnen het TSD-comité heeft Moldavië onlangs ook wetgeving inzake gefluoreerde broeikasgassen aangenomen.

Net als in voorgaande jaren heeft de Commissie de **TSD-comités** binnen de EU-handelsovereenkomsten gebruikt om partners te betrekken bij belangrijke inhoudelijke elementen van de TSD-evaluatie en om **de samenwerking op het gebied van milieu en klimaat te versterken** via specifiek beleidsoverleg en groene allianties. Een aantal voorbeelden:

- Er is vooruitgang geboekt in de samenwerking tussen de *EU en Canada* in het kader van hun groene alliantie om de samenwerking op het gebied van innovatieve technologieën te versnellen.
- De samenwerking tussen de *EU en Zuid-Korea* werd voortgezet via hun groene partnerschap dat in mei 2023 werd gelanceerd en betrekking heeft op handelsgerelateerde kwesties zoals offshore windenergie, het koolstofvrij maken van

de scheepvaart, circulaire economie en het mechanisme voor koolstofgrenscorrectie (CBAM).

- De Commissie heeft ook stappen gezet in de samenwerking met *Singapore* op het gebied van technologieën ter ondersteuning van de groene transitie.
- De samenwerking met *Japan* over regels voor offshore windenergie ²⁷ heeft bijgedragen tot de ondersteuning van de milieu- en klimaatagenda in het kader van het TSD-hoofdstuk en heeft zo de energietransitie bevorderd.

De in het kader van de TSD-hoofdstukken opgezette structuren zijn ook de belangrijkste fora om het **inzicht van de partners in recent vastgestelde of voorgestelde EU-wetgeving** inzake duurzaamheid te vergroten. Zo organiseerde de Commissie na het laatste TSD-comité met de **Andeslanden** onmiddellijk twee vervolgvergaderingen met EU-deskundigen op het gebied van ontbossing om gedetailleerde technische punten te bespreken die de Andeslanden aangaan.

De EU blijft technische samenwerking ten behoeve van duurzaamheidsdoelstellingen financieren

In 2023 heeft de EU, naast samenwerkingsprojecten in **Midden-Amerika**²⁸ en **Zuidoost-Azië** (bv. fase 2 van het project Trade for Decent Work (handel voor fatsoenlijk werk), met een budget van 4 miljoen EUR voor 2024-2027, dat de betere naleving van arbeidsnormen in onder meer Vietnam blijft ondersteunen), ook de financiering voortgezet van het initiatief *Responsible Business Conduct for green, digital and resilient supply chains in Asia* (maatschappelijk verantwoord ondernemen voor groene, digitale en veerkrachtige toeleveringsketens in Azië) ter bevordering van de convergentie en afstemming op de Aziatische markten van maatschappelijk verantwoord ondernemen overeenkomstig de internationaal overeengekomen beginselen in de normen voor verantwoord ondernemerschap van de OESO.

Werken met DAG's

Bijdragen van DAG's van zowel de EU als de partnerlanden, die **toezicht houden op de situatie** ter plaatse in de partnerlanden, versterken het standpunt van de Commissie bij de naleving van de TSD-verbintenissen, zoals uit de volgende voorbeelden blijkt:

Voorbeelden van bijdragen van DAG's:

- In **Ecuador** heeft de Commissie rapporten van vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld over **moeilijkheden bij de registratie van een vakbond** in de bananensector ter hand genomen (zie punt II.2 C hierboven).
- In **Vietnam** vestigden maatschappelijke organisaties uit de EU de aandacht van de Commissie op de benarde situatie van Vietnamese maatschappelijke organisaties die niet werden erkend als volwaardige actoren bij het toezicht op de naleving van de

²⁷ Zie ook deel B hierboven.

²⁸ <https://www.euroclima.org/en/mapas-2021-en>.

TSD-verbintenissen, waardoor sommige milieuactivisten of vakbondsvertegenwoordigers het risico liepen slachtoffer te worden van mensenrechtenschendingen. De EU blijft deze kwesties opvolgen, ook in het kader van de mensenrechtendialoog tussen de EU en Vietnam.

- Dankzij input van de **DAG van de EU en het Verenigd Koninkrijk** kon de Commissie een probleem vaststellen en bij het Verenigd Koninkrijk aankaarten dat verband hield met de Britse wet inzake het minimale dienstverleningsniveau en een achteruitgang ten opzichte van de arbeidsnormen van vóór de Brexit inhield, met gevolgen voor het gelijke speelveld met de EU.
- De **DAG van de EU en Vietnam** verstrekke informatie aan de EU zodat zij de kwestie van de illegale handel in tijgers aan de orde kon stellen.
- De door de **DAG van de EU en Canada** verstrekke informatie heeft geholpen om het gezamenlijke TSD-werkplan van de EU en Canada een impuls te geven en om prioriteit te geven aan **gender**²⁹ als gezamenlijk onderwerp dat meer diepgaande uitwisselingen behoefde.

De Commissie heeft in 2023 de lopende **financiële steun voor de werkzaamheden van de DAG's** veiliggesteld: het in 2018 door de Commissie aanbestede **project van 3 miljoen EUR** ter ondersteuning van het maatschappelijk middenveld in het kader van handelsovereenkomsten is verlengd tot eind 2024 en wordt momenteel verder verlengd tot eind 2026.

D. Evaluaties achteraf van handelsovereenkomsten om uitvoeringswerkzaamheden te onderbouwen³⁰

De evaluatie van de vrijhandelsovereenkomst van de EU met **Midden-Amerika** werd in juni 2023 gepubliceerd. In overeenstemming met de aanbevelingen blijven de partijen gesprekken voeren over economische kwesties (bilaterale handel, markttoegang), sociaal beleid (bijvoorbeeld arbeidsrechten) en het milieu (bijvoorbeeld milieubescherming en de ontbossingsverordening).

De evaluatie van de Commissie van de vrijhandelsovereenkomsten tussen de EU en de Andeslanden werd in oktober 2023 gepubliceerd. Op basis van de conclusies ervan zal de EU de mogelijkheid overwegen om de overeenkomst gericht bij te werken in overeenstemming met haar doelstellingen op het gebied van handelsbeleid, in het bijzonder die met betrekking tot duurzame ontwikkeling.

In 2023 is de Commissie ook begonnen met een **kwalitatieve evaluatie van het effect van vrijhandelsovereenkomsten op belangrijke milieufactoren, waaronder het klimaat**. Dit is de eerste transversale evaluatie die alle twaalf vrijhandelsovereenkomsten bestrijkt, met

²⁹ https://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/ceta-aecg/CETA_work_plan-AECG_plan_travail-2020-2021.aspx?lang=eng.

³⁰ https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/ex-post-evaluations_en.

inbegrip van de TSD-bepalingen die in 2023 van kracht waren. Het eindverslag wordt verwacht in november 2024.

Eveneens in 2024 is de Commissie begonnen met evaluaties van haar handelsovereenkomsten met **Canada** en **Japan**.

E. Overeenkomsten inzake wederzijdse erkenning van conformiteitsbeoordelingen

Markttoegang wordt ook vergemakkelijkt door overeenkomsten inzake wederzijdse erkenning (MRA's) van conformiteitsbeoordelingen. Deze bilaterale overeenkomsten bevorderen de goederenhandel tussen de EU en derde landen en komen de industrie ten goede doordat zij de toegang tot conformiteitsbeoordeling vergemakkelijken. Voortbouwend op de positieve effecten van MRA's als handelsbevorderende instrumenten, is de EU in 2023 de MRA's blijven toepassen die zij had gesloten met Australië, Canada, Israël, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland en de Verenigde Staten.

In mei 2023 hebben de **EU en de Verenigde Staten hun MRA inzake de uitrusting van zeeschepen bijgewerkt** om rekening te houden met de meest recente wijzigingen in de regelgeving en technologische veranderingen op dit gebied. De EU en de Verenigde Staten hebben ook de bijlage bij de MRA tussen de EU en de VS over goede productiepraktijken voor farmaceutische producten uitgebreid met diergeneesmiddelen, zodat diergeneeskundige producten die in de EU worden vervaardigd, naar de Verenigde Staten kunnen worden uitgevoerd en er in de handel kunnen worden gebracht zonder dat de fabrikanten in de EU door de Verenigde Staten hoeven te worden geïnspecteerd, en vice versa.

III. Kleine en middelgrote ondernemingen helpen wegwijs te worden in de wereldhandel

Kmo's blijven een centraal aandachtspunt bij de uitvoerings- en handhavingsactiviteiten van de Commissie, zodat zij de vruchten kunnen plukken van de handelsovereenkomsten van de EU. In dit deel worden de belangrijkste activiteiten beschreven die in 2023 zijn uitgevoerd om dat doel te bereiken.

A. Access2Markets verbeteren en bevorderen

Het platform Access2Markets, dat gratis meertalige informatie biedt die vooral nuttig is voor kmo's, is ook in 2023 verder verbeterd. Het zorgt ervoor dat Europese ondernemingen goed zijn toegerust om nog efficiënter en gemakkelijker door de complexe internationale handel te navigeren.

- Met het **zelfbeoordelingsinstrument voor oorsprongsregels (Rules of Origin Self-Assessment, ROSA³¹)** kunnen ondernemingen beoordelen of hun producten voldoen aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een preferentiële behandeling in het kader van een handelsovereenkomst van de EU. Het instrument bestrijkt 31 overeenkomsten, waaronder die met Canada, het Verenigd Koninkrijk en Japan, evenals de voorwaarden in het kader van het stelsel van algemene preferenties. Elke maand worden gemiddeld meer dan 14 000 beoordelingen uitgevoerd.
- **My Trade Assistant for Services and Investment** (Mijn handelsassistent voor diensten en investeringen) is een online-instrument dat in 2022 is gelanceerd en praktische informatie biedt over de vereisten waaraan dienstverleners uit de EU moeten voldoen wanneer zij buiten de EU uitvoeren. Het wordt gemiddeld 2 000 keer per maand geraadpleegd. Na een uitbreiding in 2023 bestrijkt het instrument nu meer dan honderd dienstensectoren, zoals zakelijke en professionele diensten, financiële diensten, telecomdiensten en vervoersdiensten in vier landen: Canada, Japan, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk.
- **Access2Procurement** helpt ondernemingen in de EU om te weten te komen of een specifieke overheidsopdracht onder een van de bilaterale handelsovereenkomsten van de EU valt. In 2023 werd het instrument meer dan 480 keer per maand geraadpleegd omdat het nu, naast Canada en Japan, ook de Verenigde Staten bestrijkt. Het Verenigd Koninkrijk wordt in 2024 aan de databank toegevoegd.
- **Access2Conformity**, een instrument dat in 2023 werd toegevoegd, helpt exporteurs in de EU bepalen waar in de EU zij hun producten op conformiteit kunnen laten testen en certificeren wanneer zij exporteren naar derde landen waarmee de EU een MRA heeft

³¹ [How to use the Rules of Origin Self-Assessment tool \(ROSA\) | Access2Markets \(europa.eu\).](#)

gesloten. Momenteel bestrijkt het instrument Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, de Verenigde Staten en Zwitserland.

B. Kmo's helpen om de handelsovereenkomsten optimaal te benutten

Een belangrijk doel van de handelsovereenkomsten van de EU is om kmo's in de EU te helpen hun activiteiten met en op buitenlandse markten uit te breiden. Naast het kmo-specifieke hoofdstuk in alle recente handelsovereenkomsten is de Commissie zich in heel 2023, in nauwe samenwerking met de lidstaten en belanghebbenden, blijven inzetten om meer bekendheid te geven aan de voordelen van de EU-overeenkomsten.

In 2003 vonden **markttoegangsdagen** plaats in negen lidstaten (Zweden, Frankrijk, Kroatië, Tsjechië, Italië, Finland, Estland, Spanje en Griekenland). Zij hebben bijgedragen tot een grotere bekendheid bij ondernemingen op nationaal en lokaal niveau. De markttoegangsdagen kenden een sterke deelname van de particuliere sector met gemiddeld 120 deelnemers (persoonlijk en online samen) en boden de hoge ambtenaar voor handhaving van de handelsregels de gelegenheid om in contact te komen met ondernemingen en bedrijfsorganisaties, waaronder kmo's, in uiteenlopende sectoren zoals agrovoeding, de automobielsector, medische hulpmiddelen, informatie- en communicatietechnologie, keramiek en textiel.

Ter ondersteuning van haar dienstverlening aan kmo's heeft de Commissie/DG TRADE haar opleiding voor organisaties die fungeren als **belangrijke multiplicatoren** op Europees en nationaal niveau geïntensiveerd. Het gaat hier bijvoorbeeld om organisaties voor handelsbevordering, Europese ondernemersorganisaties en verenigingen zoals SME United of EuroChambres, zodat zij kmo's praktische richtsnoeren kunnen bieden over het benutten van de EU-handelsovereenkomsten. Voorbeelden hiervan zijn de Masterclass Exportmanagement georganiseerd door Trade Promotion Europe en bijeenkomsten met nationale verenigingen, waaronder het kmo-comité van de Confederation of Swedish Enterprise en de Franse Confédération des petites et moyennes entreprises.

De **speciale kmo-centra van de EU** in Tokio (*EU-Japan Centre for Industrial Cooperation*³²) en Peking (*EU-China SME Centre*³³) hebben kmo's uit de EU geholpen om zich een weg te banen op markten in Azië en het Verre Oosten door opleidingen, bedrijfsmissies en B2B-evenementen te organiseren, markttoegangsrapporten uit te brengen en technische bijstand aan ondernemingen te verlenen. Het Japanse kmo-centrum heeft ook meer bekendheid gegeven aan de voordelen en kansen die de EPO tussen de EU en Japan voor kmo's biedt, via 23 webinars over zakendoen in Japan, met 730 deelnemers³⁴. Het team van deskundigen van het kmo-centrum in China biedt gratis diensten aan, onder meer op het gebied van bedrijfsontwikkeling, juridische informatie, normen, personeelszaken en

³² <https://www.eu-japan.eu/>.

³³ <https://www.eusmecentre.org.cn/>.

³⁴ Succesverhalen van Europese ondernemingen die de Japanse markt hebben betreden, zijn hier te vinden: <https://www.eu-japan.eu/eubusinessinjapan/tags/case-study>.

opleiding, hot desking en andere praktische ondersteuning voor kmo's. Daartoe zijn in China en de EU 34 opleidingssessies/webinars georganiseerd voor meer dan 2 000 kmo's uit de EU, naast nog andere evenementen.

Kmo's in de EU helpen wegwijs te worden in de handelsovereenkomsten van de EU en toegang te krijgen tot markten van derde landen blijft een van de belangrijkste prioriteiten van het door de EU gefinancierde **Enterprise Europe Network**³⁵ (EEN).

- De EEN-adviseurs hebben met hulp van de Commissie/DG TRADE hun capaciteit verder uitgebreid om ondernemingen te ondersteunen bij het benutten van de voordelen van EU-handelsovereenkomsten. De EEN-adviseurs staan dagelijks in contact met kmo's die op zoek zijn naar groeimogelijkheden op markten van derde landen. 87 van hen kregen in september 2023 opleiding over de stand van zaken van de EU-handelsovereenkomsten en een update over Access2Markets.
- In de verslagperiode organiseerde EEN vier “**stamtafels voor kenners van handelsovereenkomsten**”, waaraan meer dan 150 EEN-adviseurs en handelsdeskundigen deelnamen voor praktische uitwisselingen over concrete gevallen waarbij Europese kmo's betrokken waren.
- In 2024 heeft EEN een reeks webinars gelanceerd over *het omarmen van wereldwijde markten*, om kmo's belangrijke marktinformatie en informatie over wettelijke vereisten te bieden om hen bij te staan bij hun uitbreiding op snelgroeiende markten in Azië, Afrika en Noord- en Zuid-Amerika.
- De Commissie steunt die inspanningen en heeft haar expertise inzake MRA's op het gebied van conformiteitsbeoordelingen gedeeld.

Concrete resultaten van de werkzaamheden van de EEN-adviseurs en voorbeelden van hoe zij Europese kmo's hebben geholpen om handelsmogelijkheden in verband met vrijhandelsovereenkomsten te benutten, zijn beschikbaar op de EEN-website³⁶.

In 2023 heeft de EU zich ook op **multilateraal niveau** verder ingezet. Haar inspanningen waren er met name op gericht de *Global Trade Helpdesk*³⁷ om te vormen tot een alomvattend en gebruiksvriendelijker platform voor kmo's en micro-ondernemingen. De EU heeft ook grote vooruitgang geboekt op het gebied van beste praktijken, wat heeft geleid tot de lancering van twee *compendia* (over toegang tot financiering voor door vrouwen geleide kmo's en micro-ondernemingen³⁸ en over speciale bepalingen voor kmo's en micro-

³⁵ Informatie over het EEN is hier beschikbaar: <https://een.ec.europa.eu/>. Het netwerk, dat wordt medegefinancierd uit het Cosme-programma van de EU, is actief in meer dan 60 landen en brengt 3 000 deskundigen uit 600 partnerorganisaties bijeen. De doelstelling van EEN is om kleine en middelgrote ondernemingen bij internationale activiteiten te ondersteunen.

³⁶ [Success stories | Enterprise Europe Network \(europa.eu\)](#).

³⁷ [Global Trade Helpdesk](#).

³⁸ [directdoc.aspx \(wto.org\)](#).

ondernemingen in AEO-programma's³⁹), die in februari 2024 zijn gelanceerd op de MC13 van de WTO.

³⁹ [directdoc.aspx \(wto.org\)](#).

IV. Belemmeringen aanpakken en oplossingen vinden

IV.1 Stand van zaken en trends in 2023

In 2023 werd het wereldwijde handelslandschap in toenemende mate beïnvloed door een mix van aanhoudende geopolitieke spanningen, economische schommelingen en verschuivingen in het handelsbeleid. De handelsdynamiek werd verder bemoeilijkt door een inkrimping van de wereldwijde handelsvolumes, als gevolg van voorzichtige en, in sommige gevallen, pessimistische vooruitzichten van zowel ontwikkelde als zich ontwikkelende economieën. De recente crises van de afgelopen jaren — in het bijzonder de COVID-19-pandemie en de gevolgen daarvan, de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne en de laatste ontwikkelingen in het Midden-Oosten — hebben de wereldwijde toeleveringsketens verstoord en de internationale handelsbetrekkingen nog meer onder druk gezet. Tegelijkertijd ging de digitale transformatie steeds sneller, wat andere gevolgen heeft voor de handel in goederen dan voor die in diensten, en bleef de economische impact van de sterke stijgingen van de energieprijzen en de daaropvolgende inflatie voelbaar.

Ook was er een toename van **invoerbeperkende handelsbelemmeringen**. Invoerbeperkingen, vereisten inzake lokale inhoud en discriminerende praktijken, en meer in het algemeen maatregelen die gericht zijn op imports substitutie (bv. niet-automatische vergunningen voor een verscheidenheid aan ingevoerde producten), met name in de landen van het zuidelijk nabuurschap, worden voor sommige van onze partners het instrument bij uitstek voor industriebeleid.

Ook in 2023 waren bij de nieuwe belemmeringen de **uitvoerbeperkingen** (in het verlengde van de pandemie, met gevolgen voor levensmiddelen en meststoffen, maar ook voor een aantal belangrijke grondstoffen) talrijker dan de invoerbeperkingen. Ondernemingen in de EU werden ook geconfronteerd met uitvoerbeperkende maatregelen die gericht zijn op (kritieke) grondstoffen om beleidsruimte te creëren voor industriële ontwikkeling en verwerking, met name in partnerlanden in Zuidoost-Azië (bv. het uitvoerverbod van Indonesië op nikkelerts) of in Afrika bezuiden de Sahara (bv. Ghana, Tanzania of meer recent het verbod op de uitvoer van lithium uit Namibië en Zimbabwe).

In 2023 werden in totaal **16 nieuwe belemmeringen geregistreerd**, waarvan de belangrijkste categorieën administratieve maatregelen en tariefbelemmeringen (respectievelijk vier) zijn, terwijl drie nieuwe belemmeringen betrekking hadden op respectievelijk TBT en SPS.

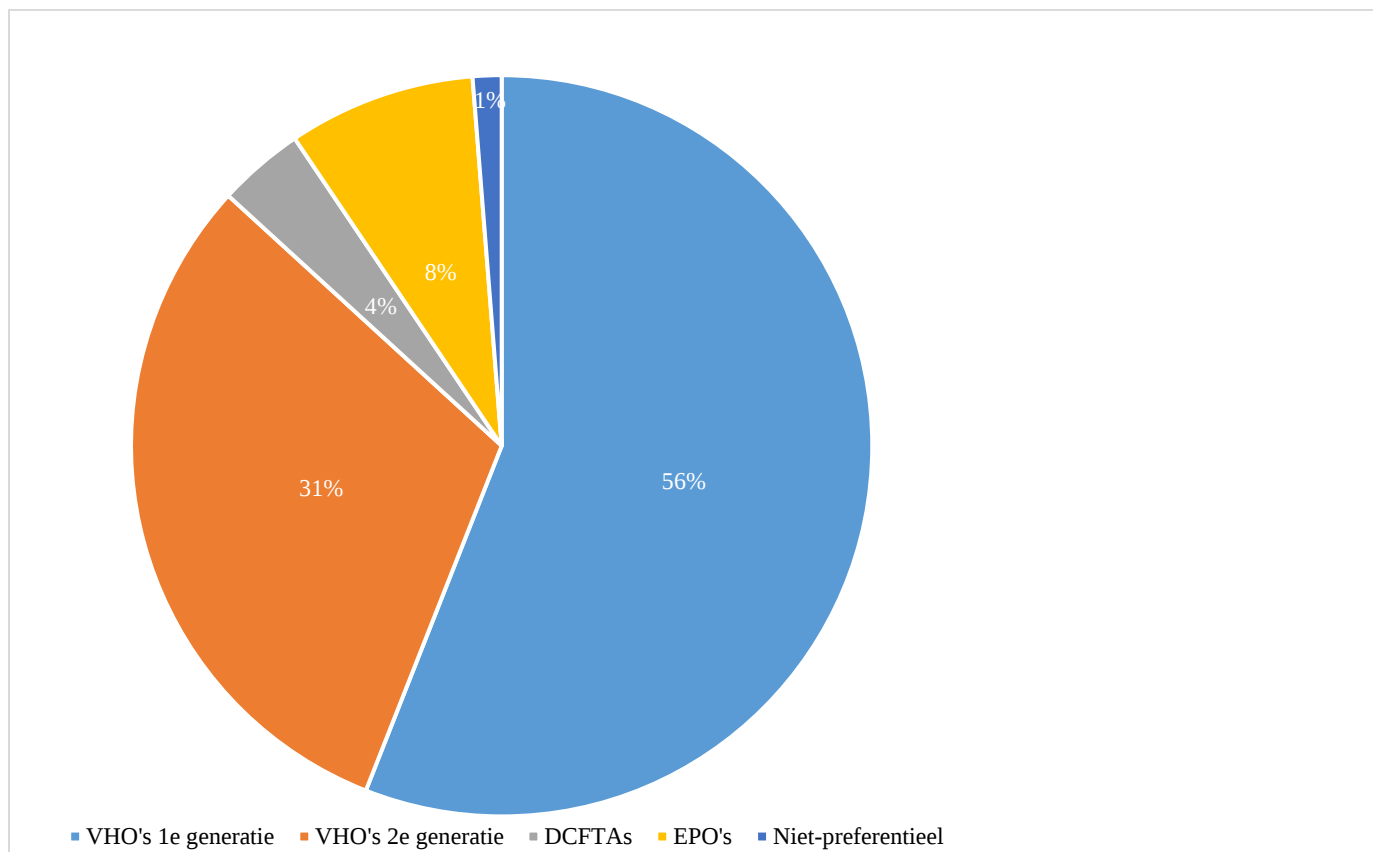
In 2023 werd opnieuw duidelijk hoe belangrijk het is om **handelsbelemmeringen en protectionistische maatregelen aan te pakken en erdoorheen te navigeren**. Beide bleven een belangrijk punt van zorg. Landen en handelsblokken worstelden met het vinden van een evenwicht tussen het beschermen van hun binnenlandse industrieën en het bevorderen van een vrij en eerlijk handelssysteem.

A. Geregisteerde handels- en investeringsbelemmeringen per 31 december 2023

Eind 2023 waren er **423 actieve belemmeringen voor markttoegang**⁴⁰ in 62 derde landen opgenomen in de databank Access2Markets van de Commissie. Dat zijn 25 belemmeringen minder dan het jaar ervoor, toen er 448 waren geregistreerd. Dit is het resultaat van een tweeledige aanpak: het actief bestrijden van bestaande belemmeringen en het uitvoeren van een interne inspectie om verouderde belemmeringen te verwijderen die niet langer een uitdaging voor EU-exporteurs vormen.

Figuur 3 hieronder toont voor elke soort overeenkomst het percentage geregisteerde belemmeringen eind 2023. Preferentiële handelspartners, en voornamelijk die met een overeenkomst van de tweede generatie, hadden minder geregisteerde belemmeringen dan andere handelspartners en ook het aantal reeds lang bestaande belemmeringen was lager.

Figuur 3: Percentage geregisteerde belemmeringen per soort handelsovereenkomst

Wat betreft de **geografische spreiding van de belemmeringen** in 2023, blijkt het hoogste aantal nog steeds te zijn geregistreerd voor **China (33)**, **Rusland** en **India** (elk 32), gevolgd door de **Verenigde Staten (23)** en **Brazilië (19)**. Dit komt overeen met de situatie in 2022, met dat verschil dat Brazilië nu de plaats van Indonesië (17) heeft ingenomen. Daarnaast

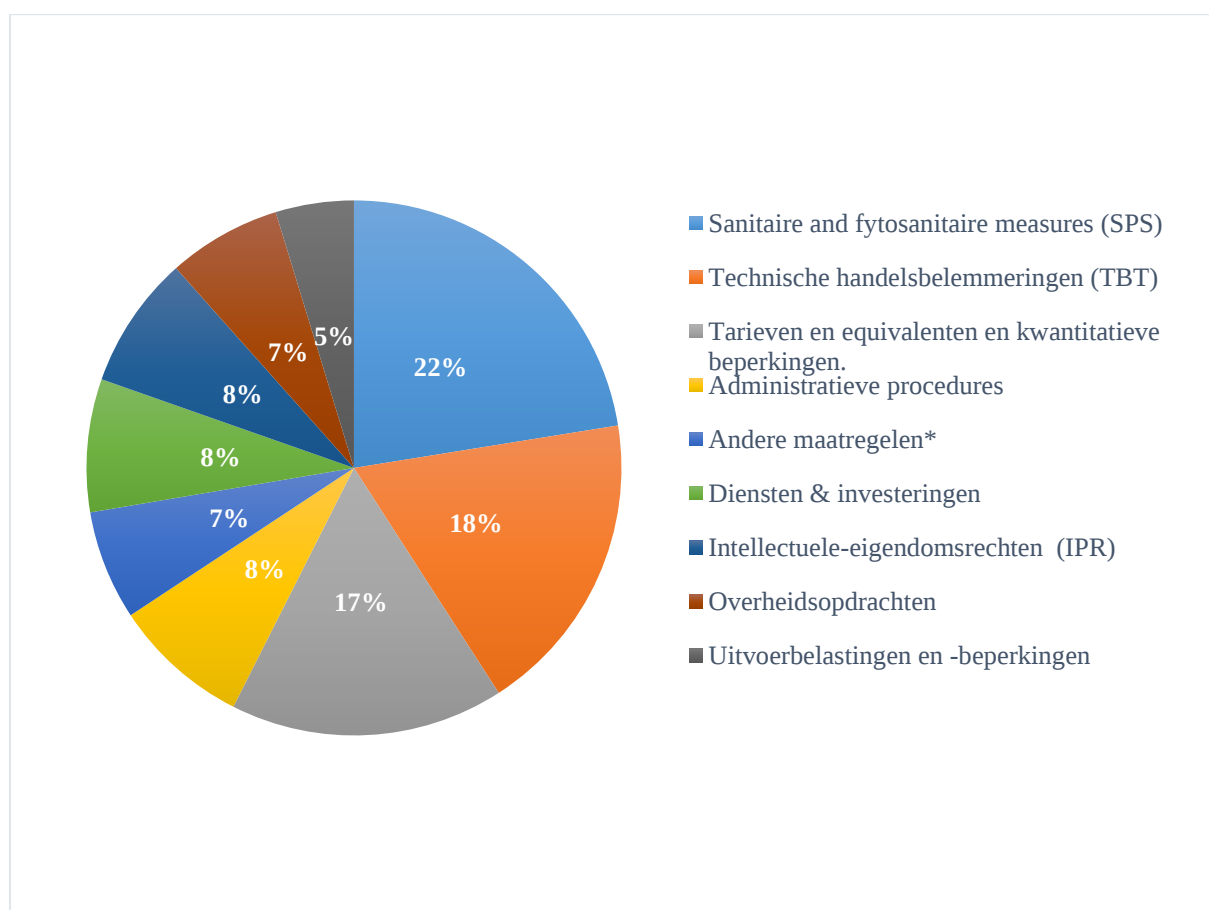
⁴⁰ Eind 2022 telde de databank 448 belemmeringen. In 2023 werden 16 nieuwe belemmeringen geregistreerd, terwijl er 21 volledig werden opgelost en er 20 uit de databank werden verwijderd omdat zij verouderd waren. Hierdoor kwam het totale aantal belemmeringen eind 2023 uit op 423.

waren er tien of meer belemmeringen in diverse andere derde landen, waaronder Turkije (17), Zuid-Korea (16), Australië (15), Mexico (12), Algerije (11), Egypte (11) en Maleisië (10).

Wat betreft de **soorten handelsbelemmeringen**, blijven SPS-maatregelen de grootste categorie (95), goed voor 22 % van alle belemmeringen. Daarachter volgden technische handelsbelemmeringen (TBT) (78 belemmeringen) en tariefmaatregelen en kwantitatieve beperkingen of quota's (70 belemmeringen). Samen zijn deze drie categorieën handelsbelemmeringen goed voor 57 % van alle actieve belemmeringen. In 2023 was er echter een sterke daling in twee categorieën, namelijk tarieven en kwantitatieve beperkingen (70 in plaats van 79 geregistreerd het jaar ervoor) en “andere maatregelen”⁴¹ (28 terwijl er eind 2022 37 waren geregistreerd), alsook een gestage daling van het aantal maatregelen in verband met SPS sinds 2021 (95 ten opzichte van 99 in 2022). Het aantal uitvoerbelastingen en -beperkingen daarentegen is toegenomen (20 in plaats van 16 in 2022).

Het aantal geregistreerde belemmeringen in de overige categorieën bleef relatief stabiel in vergelijking met eind 2022.

Figuur 4: Soorten belemmeringen in 2023

⁴¹ Andere maatregelen zijn belemmeringen in verband met handelsbeschermingsinstrumenten (HBI's) en met subsidies en maatregelen die van invloed zijn op de mededinging.

B. Ontwikkelingen op het gebied van handels- en investeringsbelemmeringen in 2023

In 2023 nam het aantal geregistreerde nieuwe belemmeringen voor het eerst sinds 2020 opnieuw toe, hoewel hun aantal ver onder het niveau van vóór de COVID-19-pandemie blijft.

Soort maatregel	2020	2021	2022	2023
SPS	13	2	3	3
TBT	5	6	2	3
Tarieven en equivalenten en kwantitatieve beperkingen	5	2	3	4
Administratieve procedures	5	1	0	4
Diensten en investeringen	4	1	0	0
Andere maatregelen ⁴²	4	2	0	0
IER	1	0	2	0
Overheidsopdrachten	3	2	0	0
Uitvoerbelastingen en -beperkingen	1	0	0	2
Algemeen totaal	41	16	10	16

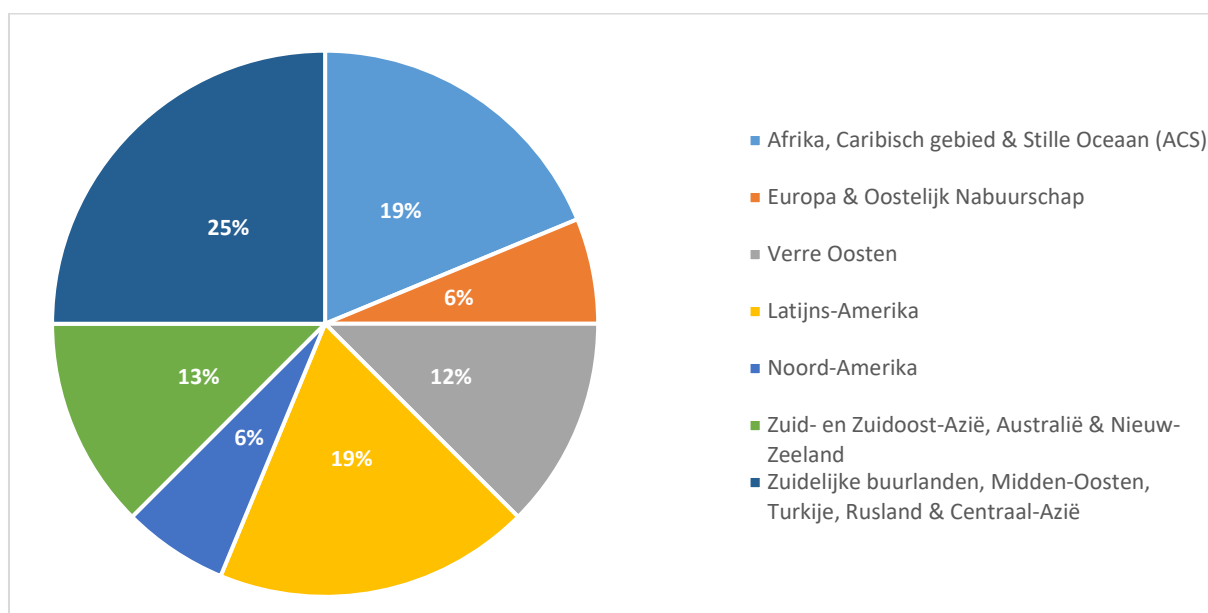
De nieuwe soorten belemmeringen waren **administratieve procedures** en **tarieven en equivalenten en kwantitatieve beperkingen** (vier nieuwe geregistreerde belemmeringen voor elke soort), gevolgd door **technische handelsbelemmeringen** (TBT) en **sanitaire en fytosanitaire maatregelen** (SPS). In 2023 bleef het aantal nieuwe SPS-belemmeringen op een relatief laag niveau (3), net als in 2022 (3) en in 2021 (2).

Net als in de vorige jaren was **landbouw en visserij** opnieuw de sector die het vaakst door nieuwe belemmeringen werd getroffen. Het aantal horizontale belemmeringen, die op meer dan één sector van invloed zijn, vertoonde ook een stijging.

Soort sector	Nieuwe belemmeringen 2022	Nieuwe belemmeringen 2023
Landbouw en visserij	5	4
Horizontaal	3	5
Wijn en gedistilleerde dranken	1	1
Andere bedrijfstakken	1	1
Automobiellindustrie	0	2
Farmaceutische producten	0	2
Mijnbouw	0	1
Diensten	0	1
Totaal	10	16

⁴² Andere maatregelen zijn belemmeringen in verband met handelsbeschermingsinstrumenten (HBI's) en met subsidies en maatregelen die van invloed zijn op de mededinging.

Figuur 5: Geografische spreiding van de nieuwe belemmeringen in 2023

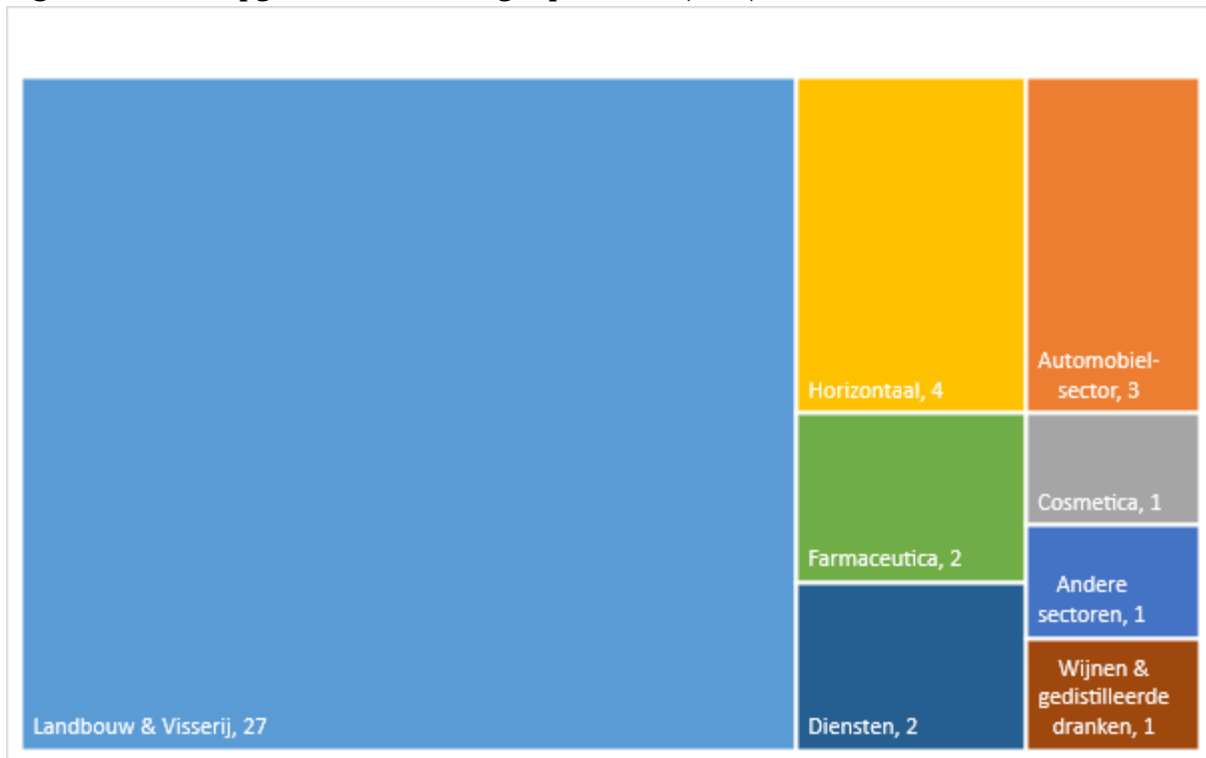
Net als in 2022 voerden de landen van het zuidelijk nabuurschap de lijst van nieuwe belemmeringen (4) aan, gevolgd door Latijns-Amerika en Afrika (3), Zuid- en Zuidoost-Azië en het Verre Oosten (2) en Noord-Amerika en het Europees nabuurschap (1). Dit komt ook tot uiting in het aantal klachten per regio (zie figuur 5).

C. In 2023 opgeloste belemmeringen

In 2023 zijn **41** belemmeringen weggenomen in **28 partnerlanden**. Er zijn verschillende strategieën en instrumenten gebruikt, waaronder diplomatieke inzet en/of de comités die in het kader van **bilaterale handelsovereenkomsten en de WTO** zijn opgericht.

60 % van de opgeloste belemmeringen betrof de **sector landbouw en visserij**. Vier van de opgeloste belemmeringen betroffen producten in meer dan een sector, terwijl er drie betrekking hadden op de **automobielsector**. Dit komt grotendeels overeen met de situatie in 2022.

Figuur 6: Aantal opgeloste belemmeringen per sector (2023)

De **SPS-maatregelen** (26) waren opnieuw de **grootste categorie** opgeloste belemmeringen, wat een direct positief effect had op de Europese **levensmiddelen**sector. Naast de vooruitgang op het gebied van **regionalisering met vrijhandelspartners Japan en Zuid-Korea** (zie punt II.2 hierboven) waren gezamenlijke acties van de Commissie, de lidstaten en de betrokken sectoren de drijvende kracht achter het oplossen van een aantal reeds lang bestaande en bijzonder schadelijke belemmeringen in een aantal andere derde landen.

- Zo heeft **Saoedi-Arabië** een **einde gemaakt aan een verbod op producten van runderen, schapen en geiten uit alle EU-landen** dat twee decennia had bestaan en was ingegeven door angst voor **BSE** (boviene spongiforme encefalopathie), terwijl **China** na meer dan twintig jaar eindelijk soortgelijke beperkingen voor rundvlees uit België en Polen heeft opgeheven. China blijft ‘s werelds grootste exportmarkt voor rundvlees, met name uitgebeend rundvlees van dieren jonger dan dertig maanden.
- **Indonesië heeft de buitensporige vergoedingen en belastingen** op invoer uit de EU **afgeschaft** en een transparante en billijke vergoedingenstructuur voor quarantainediensten ingevoerd die in overeenstemming is met de internationale normen. Dit komt rechtstreeks ten goede aan de EU-export van agrovoedingsproducten naar Indonesië ter waarde van 950 miljoen EUR per jaar. Exporteurs van landbouwproducten naar **Colombia**, een exportmarkt met een waarde van 737 miljoen EUR per jaar, profiteerden van de afschaffing van **buitensporige vergoedingen voor risicobeoordelingen** van dierlijke en plantaardige producten uit de EU, die tot 3 000 EUR per stuk konden bedragen.
- Er werd ook vooruitgang geboekt op het gebied van vertragingen in de behandeling van verzoeken om markttoegang van individuele lidstaten. Na vele jaren zijn

Slowaakse zuivelproducten nu welkom in **Zuid-Korea**, Franse kiwibessen in de **Verenigde Staten** en Franse varkensvleesproducten in **Australië**. Vaak wordt bij deze procedures geen rekening gehouden met het feit dat de wetgeving inzake SPS-aangelegenheden op EU-niveau geharmoniseerd is.

Zes van de weggenomen belemmeringen waren **technische handelsbelemmeringen (TBT)**, terwijl er twee betrekking hadden op **gerelateerde tarieven en equivalenten en kwantitatieve beperkingen**.

- Beperkende regels voor de etikettering van levensmiddelen werden door **Peru** opgeheven. Na overleg in het subcomité TBT van de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en de Andeslanden heeft Peru zijn wetgeving gewijzigd om het gebruik van zelfklevende etiketten op levensmiddelen voor onbepaalde tijd toe te staan. Dit is een grote opluchting voor EU-ondernemingen die verwerkte levensmiddelen en niet-alcoholische dranken exporteren naar Peru, een markt ter waarde van 140 tot 180 miljoen EUR per jaar.
- **Argentinië** heeft het systeem van niet-automatische invoervergunningen afgeschaft — een van de langst bestaande markttoegangsbelemmeringen voor EU-ondernemingen in Argentinië. De lidstaten melden nu al dat de ingevoerde goederen met het nieuwe systeem veel vlotter het land binnen raken.
- Door samen te werken zijn de Europese Commissie, de **Japanse regering** en de particuliere sector erin geslaagd een probleem op te lossen dat werd veroorzaakt door aanvullende vereisten die van invloed waren op de invoer van veterinaire producten, met name RFID-lezers (apparaat voor radiofrequentie-identificatie) voor dieren.

Bij het aanpakken van belemmeringen werkt de Commissie nauw samen met de lidstaten en belanghebbenden in de EU. Dit gebeurt in het kader van het **markttoegangspartnerschap**, dat een centraal onderdeel van de strategie voor het aanpakken van belemmeringen blijft. In het partnerschap komen de Commissie, de lidstaten en de bedrijfsorganisaties van de EU regelmatig samen in verschillende samenstellingen. Ook het Comité handelspolitiek van de Raad buigt zich regelmatig over uitvoerings- en handhavingskwesties, onder meer met betrekking tot landspecifieke belemmeringen, om de nodige impuls en richting te geven en ervoor te zorgen dat de Commissie en de lidstaten dezelfde prioriteiten hebben en hetzelfde denken over wat er moet worden gedaan en waarop de inspanningen moeten worden gericht.

De werkzaamheden van het partnerschap voor en tijdens het mandaat van deze Commissie hebben de **uitvoer uit de EU aanzienlijk bevorderd**. Over het geheel genomen bleek uit een econometrische analyse van DG TRADE dat dankzij de opheffing van een aantal belemmeringen tussen 2018 en 2022 de uitvoer uit de EU in 2023 6,2 miljard EUR hoger lag dan indien de belemmeringen nog steeds van kracht waren geweest.

IV.2 Bilaterale en multilaterale handhaving van handelsverbintenissen: geschillenbeslechting

Hoewel de meeste belemmeringen nog steeds worden aangepakt door middel van bilaterale gesprekken met de handelspartner via VHO- en WTO-comités, blijft het in sommige gevallen nodig om een formele geschillenprocedure in te leiden, hetzij in het kader van een bilaterale

overeenkomst, hetzij in de WTO. Hiervoor blijft het van **cruciaal belang dat de mogelijkheid behouden blijft om geschillen tussen partijen te laten beslechten**.

Met name de **tijdelijke regeling met verschillende partijen inzake beroep en arbitrage** (Multi-Party Interim Appeal Arbitration Agreement, MPIA) en de “ad hoc”-arbitrageovereenkomsten hebben geholpen om de mogelijkheid van geschillenbeslechting bij de WTO in stand te houden ondanks de blokkering van de benoemingen bij de WTO-Beroepsinstantie door de Verenigde Staten sinds 2019. Na de toetreding van de Filipijnen in mei 2024 vallen nu 54 van de 164 WTO-leden onder de 26 MPIA-deelnemers. De eerste MPIA-uitspraak werd in december 2022 gedaan in DS 591 (*Colombia — bevroren frites*), een door de EU ingeleid geschil.

Geschillenbeslechting blijft — hoewel zij tijd kost — een belangrijk middel voor het handhavend optreden van de EU. Het is een gevestigde en regelgeoriënteerde manier om geschillen op te lossen zonder onnodige politisering. Door de rechtsstaat te versterken, maakt het systeem voor geschillenbeslechting het handelssysteem ook veiliger en voorspelbaarder.

De EU heeft in 2023 zelf geen nieuwe geschillen ingeleid, maar heeft dat wel twee keer gedaan in juni 2024:

- Op 14 juni 2024 heeft de EU een **bilaterale geschillenbeslechtsprocedure** ingeleid tegen **Algerije** in het kader van de associatieovereenkomst tussen de EU en Algerije⁴³ en verzocht om overleg met de Algerijnse autoriteiten om diverse beperkingen op uitvoer en investeringen uit de EU aan te pakken, waaronder een vergunningsregeling voor invoer die hetzelfde effect heeft als een invoerverbod; subsidies die afhankelijk worden gesteld van het gebruik van lokale input voor de autofabricage; een plafond voor buitenlandse eigendom voor ondernemingen die goederen in Algerije invoeren en een invoerverbod voor keramiek en marmer. Door deze handelsbeperkende maatregelen sinds 2021 op te leggen, komt Algerije volgens de EU zijn verbintenissen op het gebied van handelsliberalisering in het kader van de associatieovereenkomst tussen de EU en Algerije niet na.
- Op 26 juni 2024 heeft de EU met het oog op **geschillenbeslechting** verzocht om overleg bij de **WTO** betreffende het gebruik door **Taiwan** van criteria inzake lokale inhoud voor offshore windenergieprojecten (DS625, *Taiwan — offshore windenergie*). Naar de mening van de EU zijn de toelatings- en gunningscriteria voor lokale inhoud die Taiwan hanteert bij veilingen voor de toewijzing van energiec capaciteit voor offshore windmolenparken niet in overeenstemming met de WTO-verbintenis van Taiwan om ingevoerde goederen en diensten niet te discrimineren.

Tijdens de verslagperiode is de EU **rechtshandhaving blijven gebruiken als hefboom** en heeft zij in een aantal zaken herstel kunnen krijgen. In zaak DS583 (*Turkije — farma*) zijn

⁴³ <https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/46ce9fe8-838a-4d71-8dde-9f4cd9976d3e/details?download=true>.

dankzij het WTO-geschil de lokalisatie- en prioriteringsmaatregelen die Turkije ten aanzien van farmaceutische producten had genomen, teruggedraaid.

Tegelijkertijd betekent het winnen van een zaak niet altijd dat de beperkende maatregel of het beperkende beleid **onmiddellijk wordt stopgezet**. In sommige gevallen kunnen partnerlanden verdragingsacties toepassen of maatregelen nemen die niet tot naleving leiden. In dit scenario zal de Commissie de nodige stappen ondernemen om de belangen van de EU te verdedigen (d.w.z. nalevingsprocedures inleiden of zelfs vergeldingsmaatregelen overwegen) om de druk op de ketel te houden en ervoor te zorgen dat de belemmeringen worden opgeheven. Dit is het geval bij DS591 (*Colombia — bevroren frites*) en DS577 (*VS — rijpe olijven*), waarvoor nalevingsprocedures werden ingeleid (zie informatie in punt I.1 hierboven).

Ten slotte heeft de Commissie haar inspanningen voortgezet om ervoor te zorgen dat de **paneluitspraken** in het voordeel van de EU **volledig worden uitgevoerd**. Daartoe maakt zij ten volle gebruik van de mogelijkheden die het stelsel voor geschillenbeslechting van de WTO en de versterkte **handhavingsverordening**⁴⁴ van de EU bieden. De EU is onlangs geconfronteerd met de blokkering van de definitieve beslechting van geschillen binnen het WTO-systeem, bijvoorbeeld zaak DS592 (*Indonesië — nikkelerts*), waarbij Indonesië in beroep is gegaan bij de niet-functionerende WTO-Beroepsinstantie, en zaak DS582 (*ICT India — tarieven voor ICT-producten*), waarbij India eveneens in beroep is gegaan na bijna een jaar zoeken naar een oplossing. In 2023 is de Commissie een eerste openbare raadpleging gestart over het mogelijke gebruik van de handhavingsverordening tegen Indonesië, en zij overweegt passende en evenredige tegenmaatregelen te nemen terwijl met het land besprekingen over een mogelijke oplossing worden gevoerd.

IV.3 Het centrale toegangspunt

Ook in 2023 vormde het **centrale toegangspunt** een uniform platform en éénloketsysteem, dat het voor belanghebbenden gemakkelijker maakte om belemmeringen aan de Commissie te melden en een efficiënt proces in gang zette om klachten te beoordelen. De vooruitgang in 2023 onderstreept de inzet van de EU om eerlijke handel en duurzaamheidsdoelstellingen te bevorderen door middel van gestroomlijnde processen en een grotere betrokkenheid van belanghebbenden.

Centrale toegangspunt: Hoe werkt het?

Klachten kunnen worden ingediend door het desbetreffende **onlineformulier** in te vullen (één voor markttoegangskwesties en één voor TSD/SAP-gerelateerde kwesties). Beide zijn beschikbaar op het platform Access2Markets⁴⁵. Deze formulieren zijn bedoeld om DG TRADE van voldoende informatie te voorzien om een eerste beoordeling van de kwestie uit te voeren en follow-up te overwegen. In december 2023 heeft de Commissie/DG TRADE de operationele richtsnoeren voor het centrale toegangspunt⁴⁶ herzien en verder vereenvoudigd

⁴⁴ eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0167.

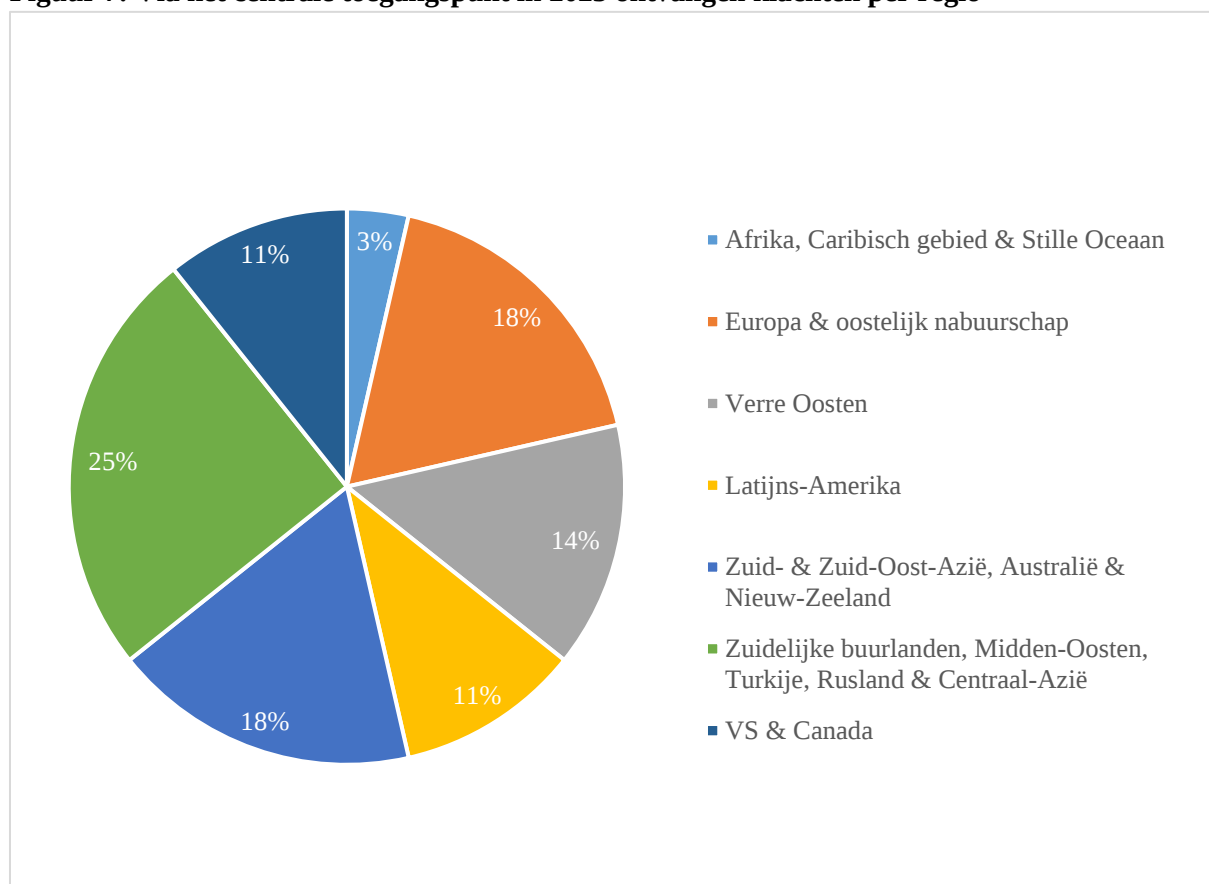
⁴⁵ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/nl/contact-form>.

⁴⁶ https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/form-assets/operational_guidelines.pdf.

en een indicatieve termijn van 120 werkdagen vastgesteld voor de behandeling van TSD-klachten. Verduidelijkingen worden ook gegeven tijdens bijeenkomsten met potentiële klagers voorafgaand aan de indiening van een klacht en tijdens daaropvolgende bijeenkomsten nadat een klacht is ontvangen. De Commissie kan ook op eigen initiatief (“ambtshalve”) een klacht instellen om zaken te behandelen.

Zoals uit figuur 7 blijkt, heeft het centrale toegangspunt klachten ontvangen over belemmeringen in twintig partnerlanden, die alle geografische regio's bestrijken. In overeenstemming met de in 2022 waargenomen trend had een kwart betrekking op vermeende handelsbelemmeringen in de landen van het zuidelijke nabuurschap (zeven belemmeringen), een daling ten opzichte van hun aandeel van 33 % in 2022. Bijna een vijfde van de belemmeringen deed zich voor in Zuid- en Zuidoost-Azië respectievelijk Europa en het oostelijke nabuurschap, waarbij deze drie gebieden goed waren voor 61 % van alle ontvangen klachten.

Figuur 7: Via het centrale toegangspunt in 2023 ontvangen klachten per regio

In 2023, het **derde volledige werkingsjaar**, ontving het **centrale toegangspunt** 28 externe klachten van belanghebbenden uit de EU. De overgrote meerderheid (24) werd ingediend door het EU-bedrijfsleven: zestien door EU-ondernemingen, zes door Europese brancheorganisaties en twee door nationale brancheorganisaties. De twee resterende klachten werden ingediend door lidstaten. Daarnaast heeft de Commissie twee klachten op eigen initiatief in behandeling genomen.